БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№129 (5021)
Среда
Июниин
26
1946 он

Сэн 20 мүнгэн

Шэнэ табанжэлэй түсэб болбол советскэ байгуулалтын саашанхи амжалтануудай түлөө манай ороной арадуудай тэмсэхэ байһанайнь эрид хатуу зоригые өөртөө багтаана тэрээн тээшэ манай Эхэ оронние коммунистическэ парти ба манай агууехэ нүхэр Сталин хүтэлжэ ябана.

(РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Дегтярь гэгшын элидхэлһээ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй VII-дохи Сесси

1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Дегтярь гэгшын элидхэл

НҮХЭД ДЕПУТАТДУУД!

РСФСР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведээр табигдаһан «1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб» болбол Союзай Верховно Соведээр абтаһан «СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай» тааралдуулан зохёогдоһон байна.

Советскэ Союзай табанжэлэй шэнэ түсэб болбол түрүүшын гурбан Сталинска табанжэлнүүдэй үргэлжэлэл боложо, ангигүй социалистическэ обществые байгуулалтые дүүргэхын ба социализмһаа коммунизмда шата дамжан шэлжэн орохын зам дээрэ ушарһан дайнаар таһалдуулагдаһан манай ороной хүгжэлтые һэргээн ябуулха байна.

Табанжэлэй түсэбые гүйсэдхэл болбол Советскэ Союзай гол экономическа зорилго болохо—гол капиталистическэ оронуудые экономическа талаар хүсэхэ ба ахижа гараха зорилгые шиидхэхэ ябадалда урагшаа шэнэ ехэшэг алхамые хэхэ ябадал болоно.

Советскэ Союзай дайнай хойто тээхи табанжэлэй түсэб манай Эхэ ороной үйлэдбэриин хүсые саашадань хүгжүүлхэ, советскэ гүрэнэй экономическа ба сэрэгэй хүсэ шадалые ургуулха, Советскэ Союзай арадуудай материальна үнэр баян байдалые ба культурна хэм хэмжээе дээшэлүүлхын агууехэ арга-боломжонуудые нээнэ.

Эгээл һимэһээ манай ороной хүдэлмэришэд, таряашад ба интеллигентнэр болбол табанжэлэй түсэб хадаа тэдэнэрэй ажабайдалай интересүүдтэ таарамжатай дайшалхы программа гэжэ ойлгон угтаһан байна.

Советскэ Союзай ажалшад энэ шэнэ табанжэлдэ Ленин—Сталинай партиин агууехэ идейнүүдэй илалтые ба һалбаралтые харана.

Амгалан тайбанай зохёохы ажалда дамжан ороһо арга-боломжо Советскэ Союз ба тэрэнэй Улаан Армяар гитлеровскэ Германиие бута сохиһоной ба японско империализмые диилэһэнэй ашаар дайшалагдан абтаһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда Советскэ Союзай туйлаһан энэ бухэдэлхэйн-түүхэтэ Илалта болбол коммунистическэ партиин политикые шууд сэхээр ябуулһанай ашаар бэлэдхэгдэһэн байна; энэ хадаа нэн түрүүн оронние индустрилизацилгын советскэ политикын ба хүдөө ажахые коллективизацалгын политикын аша туһаар бэлэдхэгдэһэн байна.

Амгалан тайбан байгуулалтын үедэшье, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэшье советскэ арадай хүтэлбэрилхы ба шэглүүлэн ударидаха хүсэниинь манай алдарта Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) Парти мүн байна. Түүхэдэ үзэгдөөгүй дайниие илалта түгэлдэрөөр дүүргэлтэ болбол гениальна полководец—манай агууехэ вождь нүхэр Сталинай ударидалга доро Советскэ Союзай арадуудаар ба Улаан Армяар туйлагдаһан байна. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика болбол Советскэ Союзай эб найрамдалта ахадүүгэй арадуудай бүлэ соо элитэ һууриие эзэлжэ, манай социалистическэ Эхэ ороной, экономическа ба сэрэгэй хүсэ шадалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитые оруулһан байна.

Дайнай урда тээхи үедэ Российска республикын арадай ажахы түргэнөөр хүгжэжэ ба бэхижэжэ байгаа һэн. 1940 ондо РСФСР-эй томо ажаүйлэдбэриин валова продукци 1913 оной хэмжээе 12 дахин үлүүлжэ гараһан байна. 1940 ондо 5 миллион 700 мянган тонно гэхэ гү, али 1913 ондо орходоо 4,3 дахин ехэ шэрэм үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа; 9 миллион 600 мянган тонно гэхэ гү, али 1913 онойхиһоо 5,3 дахин ехэ булад үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа; 72,5 дахин миллион тонно гэхэ гү, али 1913 онойхиһоо 13 дахин шахуу ехэ шулуун нүүрһэн малтагдаһан байгаа.

Колхозно байгуулалтын илаһанай ашаар хүдөө ажахын ургалта хангагдаһан байна. 1940 ондо РСФСР соо 74 миллион тонно гэхэ гү, али 1913 онойхиһоо 22 миллион тонно ехэ тарян суглуулагдаһан байгаа; 4,3 миллион тонно гэхэ гү, али 1913 онойхиһоо 5.3 дахин ехэ булад үйлэдбэрисуглуулагдаһан байгаа. Малажалай продукци нилээдгүй дээшэлһэн байна

Российска федерациин экономическа талаар һалбаралта болбол манай городууд ба тосхонуудай индустриальна ба культурна хубилалтанууд дээрэһээ, арадай ажаһуудалай хэмжээе саг үргэлжэ һайжаруулһан дээрэһээ харагдана. Советскэ засагай жэлнүүдтэ РСФСР-эй городууд ба тосхонуудта хэдэ хэдэн мянган шэнэ гэр байранууд, һургуулинууд, больницанууд ба культурна гэгээрэлэй албан газарнууд, хэдэн зуун шэнэ дээдэ ба дунда һургуулинууд, театрнууд, ба кинотеатрнууд баригдаһан байна.

1940 ондо 113400 һургуулинууд байгаа—энэ хадаа 1913 онойхиһоо 4 дахин шахуу олон болоно; 400 мянган оронуудтай больницанууд байгаа—1913 онойхиһоо 3 дахин олон; 468 дээдэ һургуулинууд—1913 онойхиһоо 6,5 дахин олон; 2200 тусхай дунда һургуулинууд—1913 онойхиһоо 10 дахин олон.

Ленинско-сталинска национальна политикые шууд сэхээр ябуулһанай ашаар РСФСР-эй гоставта ородог автономно республиканууд, автономно областьнууд ба национальна округуудай ажахы ба культурань илангаяа хурдан темпээр хүгжэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай жэлнүүдтэ Российска республикын экономикын үүргэ бүри ехээр ургаһан байна. Хэдэ хэдэн шухала үйлэдбэриин ба хүдөө ажахын районуудые гитлеровскэ армиин саг зуура эзэмдээд байхадань фронт ба ороноо хангахада РСФСР болбол шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна. РСФСР-эй олон районууд, тон түрүүндэ—Поволжье, Урал, Баруун Сибирь ба Центрын үйлэдбэриин областьнууд һомо хэрэгсэлээр, буу зэбсэгээр, танкнуудаар ба авиацяар Улаан Армиие хангаха арсенал боложо байба. Дайнай жэлнүүдтэ РСФСР-эй ажаүйлэдбэри Советскэ Союзай бүхы үйлэдбэриин продукциин 80 процентыень бүтээн гаргадаг байгаа.

Улаан Армиие ба арад зониие эдеэ хоолоор, үйлэдбэриие түүхэй эдүүдээр хангахада РСФСР-эй хүдөө ажахын үүргэ энээнһээ бага бэшэ шанартай байгаа. РСФСР-эй колхозууд ба совхозууд хадаа дайнай жэлнүүдтэ гүрэндэ ородог таряан ба хүдөө ажахын бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдэй ехэнхиинь үгэдэг һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда ород арад болбол манай ороной бусад арадуудай дунда Советскэ Союзай хүтэлбэрилхы хүсэн гэжэ бүгэдэдэ мэдэрэгдэн алдаршаһан байна. Ород арад болбол дайнай боложо байха үедэ өөрынгөө һонор ухаание, эрид заншал ба тэсэбэриие илангаяа тодоор харуулаа. Тэрэ болбол өөрынгөө правительствын политикын зүб байһандань этигэжэ, Германиие бута сохилгые хангахын тулада бэеэ хайрлангүй ямаршье гарза хохидолнуудта ородог байгаа. Советскэ правительствода ород арадай энэ этигэлэнь,—гэжэ нүхэр Сталин хэлэбэ,—хүн түрэлтэнэй дайсан болохо фашизмые даража түүхэтэ илалта туйлахые хангаһан эгээл тэрэ шиидхэхы хүсэн байна.

«Энэ этигэлэй түлөө тэрээндэ, ород арадта, һайн даа!»—гэжэ нүхэр Сталин дэмы хэлээ бэшэ.

Манай агууехэ вождиин эдэ халуун ба ойлгосотой үгэнүүдэнь бүхы ород хүнүүдэй сэдьхэлые ехээр хүдэлгэһэн байна. Ород арадые ба Советскэ Союзай бусад арадуудые немецкэ дарлалтын аюулһаа аршалһанайнь түлөө нүхэр Сталинда харюу баярые бидэнэр бүхэн зүрхэндөө абажа ябанабди. Бидэнэй хүн бүхэн манай эсэгэ ба багша нүхэр Сталинда халуунаар инаглан дурлажа байна. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай илалта түгэлдэрөөр дүүрэд байхада Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика болбол бүхы бусад союзна республикануудтай хамта амгалан тайбан социалистическэ байгуулалтын үедэ дахин оробо.

СССР-эй табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай зохилдуулан «1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэбэй» гол зорилгонууд иимэнүүд байна гэхэдэ, хохидолдо ороһон РСФСР-эй районуудые һэргээн бодхоохо, ажаүйлэдбэриин ба хүдөө ажахын талаар дайнай урда тээхи хэмжээе һэргээн бодхоогоод, һүүлээрынь энэ хэмжээе нилээдгүй ехэ болгохо.

Эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада хүндэ ажаүйлэдбэриие ба түмэрзамай транспортые түрүүшын ээлжээндэ һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхөөр, хүдөө ажахые ба манай орондо хэрэгсэлэй гол зүйлнүүдые элбэг дэлбэгээр бии болгохын ба арад зоной материальна баян байдалые хангахын тулада хэрэгсэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг ажаүйлэдбэриие дээшэлүүлхээр, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые техническэ талаар саашадань хүгжөөхөөр, социалистическэ суглуулалтын үндэр темпые хангахаар ба Советскэ Союзай гүрэнөө хамгаалгын хүсэ шадалые саашадань дээшэлүүлхээр уридшалан хараалагдана.

Үйлэдбэриин хүсэнүүдые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ, республиканска ба нютагай ажахые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ ба ургуулха хэрэгтэ автономно республиканудай, хизаарнуудай, областьнуудай ба мүн тэрэшэлэн республиканска министерствонүүдэй ажахын үүсхэлнүүдые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ ябадал табанжэлэй түсэбые гүйсэдхэхэдэ шухалын шухала удхашанартай байна.

Шэнэ табанжэл соо республиканска ба нютагай мэдэлэй ажаүйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ ябадал хангагдаһан байха ёһотой. Нютагай ажаүйлэдбэри ба олзобориин кооперацинуудые бүхы талааранъ хүгжөөлтэ болбол томо ажаүйлэдбэридэ шухала нэмэлтэ болохо гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй. Манай орон соо томо ажаүйлэдбэриие хүгжөөхэ ябадал хадаа нютагай ажаүйлэдбэриие ба олзобориин кооперацинуудые хүгжөөхэ ябадалые зайсуулан арсадаг бэшэ, харин нютагай түүхэй эдүүдые ба томо ажаүйлэдбэриин хаясануудые ехэнхидээ хэрэглэдэг тиимэ нютагай ажаүйлэдбэриие ба олзобориин кооперациие хүгжөөхые хараалдаг байна.

Нютагай ажаүйлэдбэри ба олзобориин кооперации болбол саашадаа хүгжэхэ ба үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээлгые ехэ болгохые, нютагай элдэб янзын түлишэнүүдые малтан абахые, модоной ба барилгын материалнуудые үйлэдбэрилхэ ябадалые хангаха ёһотой.

Эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриие тон түргэнөөр һэргээн бодхоохотой хамта, хүсэдөөр хүгжөөгүй байһан РСФСР-эй зүүн районуудтахи республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриие хүгжөөхые эригдэнэ.

Табанжэлэй түсэб соо тон ехэ шухала зорилго табигдана гэбэл—немецкэ булимтарагшадаар һандаргагдаһан манай городууд ба тосхонуудые һэргээн бодхоожо, РСФСР-эй гэр байрын ба коммунальна ажахые саашадань хүгжөөхэ ябадалые хангаха хэрэгтэй байна.

Үхибүүдые бүхы ниитээрэнь уялгалан һургаха ябадалые бэелүүлхэ талаар, арадай элүүрые хамгаалха хэрэгэй табилгые һайжаруулха талаар ба советскэ культура ба искусствын һалбаралтые саашадань хангаха талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдаха ёһотой.

Российска федерациин составта оролсодог автономно республиканууд, автономно областьнууд ба национальна округуудай арадай ажахые ба культурые бүхы хэмжээгээр саашадань хүгжөөхэ ябадалда республиканска ба нютагай эмхи зургаануудай саг үргэлжын анхарал табижа байха ёһотой.

Советскэ ба ажахын эмхи зургаануудай бүхы хүдэлмэридэ РСФСР-эй составта ороһон шэнэ территоринуудта—Кенигсбергскэ ба Урда-Сахалинска областьнуудта ба Печенги (Петсамо) райондо шухала анхарал табиха ябадалые хангахань зайлашагүй байна.

Табанжэлэй түсэбые бүхы ажахын эмхизургаануудай гүйсэдхэхынь хойноһоо хинан байсааха хэрэгтэ ажалшадай депутадуудай нютагай соведүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ ябадал ехэхэн удхашанартай болохо байна.

Российска Советскэ Федеративна Социалистическэ Республикын табанжэлэй түсэбэй зорилгонууд иимэ байна.

Шэнэ табанжэлэй түсэб болбол советскэ байгуулалтын саашанхи амжалтануудай түлөө манай ороной арадуудай тэмсэхэ байһанайнь эрид хатуу зоригые өөртөө багтаана, тэрээн тээшэ манай Эхэ оронние коммунистическэ парти ба манай агууехэ вождь нүхэр Сталин хүтэлжэ ябана.

Үйлэдбэриин ба капитальна барилгын ургалтын түсэб

СССР-эй Верховно Соведэй баталһан табанжэлэй түсэб тухай Хуули болбол РСФСР-эй арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хүгжэлтын айхабтар ехэ программые хараална.

Ажаүйлэдбэриие илангаяа хүндэ ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоохо ба хүгжөөлгын түргэн темпнүүд тэрэ түсэбөөр хараалагдаба.

Энээнтэй тааралдуулан 1950 ондо шэрэм хайлуулгые 9,5 миллион тонно хүртэр гү, али дайнай урда хэмжээнһээ 66 процент үлүү, булад хайлуулгые 16 миллион тонно хүргэжэ, дайнай урдахиһаа 67 процент үлүү, шулуун нүүрһэ малтан абалгые 142 миллион тонно хүргэжэ, дайнай урдахи хэмжээнһээ 2 дахин үлүү, нефть абалгые 14,5 миллион тонно хүргэжэ, дайнай урдахиһаа 2 дахин үлүү, торф абалгые 34 миллион тонно хүргэжэ, дайнай урдахиһаа 40 процент үлүү ба электроэнерги үйлэдбэрилгэ 57,2 миллиард квт. час хүргэжэ, дайнай урдахи хэмжээнһээ 85 процент үлүү ехэ болгохые хараалба.

Машино-бүтээлгын продукци нилээд ехээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Металл отолхо станогуудые бүтээлгын талаар 1950 ондо 28.5 мянган хэһэг гү, али дайнай урдахи хэмжээнһээ 1.9 дахин үлүү, автомобиль бүтээлгэ 457 мянган хэһэг гү, али 3,1 дахин, трактор бүтээлгэ 82 мянган хэһэг хүргэхэ гү, али 3.9 дахин дээшэлүүлхэ даалгабари тогтоон хараалагдаба.

1950 ондо цемент үйлэдбэрилгэ 6,3 миллион тонно хүртэр гү, али дайнай урдахи хэмжээнһээ 80 процент үлүү, сонхын шэл 48 миллион квадратна метр хүртэр гү, али 2 дахин ба модо зөөлгэ 230 миллион кубометр хүртэр гү, али 50 процент дээшэлүүлэгдэхээр табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаба.

Үйлэдбэриин энэ программые гүйсэдхэхын тула олон тоогой хүндэ ажаүйлэдбэриин предприятинуудые һэргээн бодхоолго ба шэнээр барилга хараалагдаба. Табанжэл соо РСФСР дотор 3,3 миллион тонно шэрэм хайлуулха хүсэтэй 13 доменно печьнүүд, 6,8 миллион тонно булад хайлуулха хүсэтэй булад-хайлуулгын агрегадуудые, жэл соо 4,6 миллион тонно бэлэн прокат үгэхэ хүсэтэй 35 прокатна стануудые, хамта дээрээ 79,8 миллион тонно шулуун нүүрһэ үгэхэ хүсэтэй нүүрһэнэй шахтануудые ба хамта дээрээ 7.085 мянган квт. хүсэтэй электростанцинуудые барижа, хүсэндэнь оруулха байна.

Хүндэ ажаүйлэдбэритэй хамта бүд нэхэлгын, хүнгэн ба эдеэ-хоолой ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоолго ба саашадань хүгжөөлгэ хараалагдаба, энэ болбол орон дотор хэрэглэлэй гол зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохо ябадалые хангаха ёһотой.

Ажаүйлэдбэриин эдэ һалбаринуудай талаар 1950 ондо иимэ гол даалгабаринууд хараалагдаба гэбэл: хлопчатобумажна бүд үйлэдбэрилгэ—4.185,5 миллион метр, нооһон бүд—129 миллион метр, булгайр гутал—156,3 миллион паар, ургамалай тоһо—324,4 мянган тонно, сахар—463 мянган тонно, мяхан—731 мянган тонно, малай тоһон—158 мянган тонно, загаһа барилга—1.884.5 мянган тонно, спирт—60,3 миллион дкл. дабһан—2,2 миллион тонно үйлэдбэрилэгдэн гаргагдаха байна. Ажаүйлэдбэриин ба эдеэ-хоолой товарнуудые үйлэдбэрилгын энэ хэмжээн болбол дайнай урдахи хэмжээе нилээд үлүү гараха байна.

СССР-эй табанжэлэй түсэб тухай Хууляар хүдөө-ажахые, транспортые, гэр байра барилгые, коммунальна ажахые, мүн тэрэшэлэн культурна байгуулалта ба элүүрые хамгаалалгые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ талаар туйлай ехэ даалгабаринууд баталагдаһан байна.

Үйлэдбэриин хүгжэлтын айхабтар ехэ программые бэелүүлхын тула РСФСР дотор капитальна хүдэлмэринүүдэй ниитэ хэмжээн 145 миллиард түхэригөөр тогтоогдожо, энэ болбол гурбадахи табанжэлдэ Советскэ Союз дотор хараалагдаһан капитальна хүдэлмэринүүдэй ниитэ хэмжээе үлүү гарана.

Республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэри

РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб болбол республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриие али болохоор бүхэжүүлхэ ба ургуулха ябадалые хараална.

РСФСР-эй бүхы министерствонүүд ба зургаануудай мэдэлдэ байгаа республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриин валова продукци 1950 ондо (1926—27 онуудай үнэ сэнгээр) 34,1 миллиард түхэригэй хэмжээтэйгээр тогтоогдожо, энэнь дайнай урдахи хэмжээе 23,3 процентээр үлүү гарана.

Түлишын ажаүйлэдбэриин талаар нютагай түлишые абалга ба зөөлгые али болохоор хүгжөөхэ гэжэ хараалагдаба. Нютагай нүүрһэ абалга 1950 ондо 5,2 миллион тонно хүртэр гү, али дайнай урдахи хэмжээнһээ 2,1 дахин, торф 8,8 миллион тонно хүртэр гү, али 2 дахин, түлеэ зөөлгэ 31,9 миллион кубометр гү, али 40 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Энээнэй үндэһөөр табанжэлэй хугасаа соо 3 миллион тонно хүсэтэй республиканска ба нютагай нүүрһэнэй шахтанууд ба 3,1 миллион тонно хүсэтэй торфын предприятинууд һэргээн бодхоогдохо ба баригдаха байна.

Нютагай түлишын ажаүйлэдбэриин шэнэ һалбарн болохо торфые брикетированн ехээр хүгжэхэ байна. Жэл соо 780 мянган тонно торфобрикедүүдые гаргаха хүсэтэй хэдэн арбаад торфобрикетнэ заводууд баригдахаар хараалагдана. Энэ болбол 1950 ондо торфобрикет үйлэдбэрилгые дайнай урдахи хэмжээнһээ 9,4 дахин дээшэлүүлгые хангаха байна.

Ажаүйлэдбэриин предприятинуудые, гэр байрые ба һургуули болон больницануудые һэргээн бодхоохо ба шэнээр бариха хүдэлмэринүүдые хангахын тула түрүүшын ээлжээндэ ой модоной ба барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэриие һэргээн бодхоолго ба хүгжөөлгэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаба.

Энээнтэй тааралдуулан 1950 ондо кирпиисэ үйлэдбэрилгэ 2,7 миллиард хүртэр гү, али дайнай урдахи хэмжээнһээ 8,4 процент, известка 1.335 мянган тонно хүртэр гү, али 38 процент, алебастр 724 мянган тонно хүртэр гү, али 2,2 дахин, барилгын модон 20,4 миллион кубометр гү, али 80 процентээр дайнай урда хэмжээнһээ дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Энэ табанжэл соо 1.611 миллион кирпиисэ гаргаха хүсэтэй кирпиисын заводуудые, 572 мянган тонныn хүсэтэй известкын заводуудые, 607 мянган тонныn хүсэтэй алебастрын заводуудые, 245 мянган тонныn хүсэтэй мелэй заводуудые һэргээн бодхоолго ба шэнээр бариха гэжэ хараалагдаба.

Хушалтын материалнуудай нэгэн һайн янза болохо черепицэ үйлэдбэрилгэ республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриин предприятинуудта бүхы хэмжээгээр хүгжөөгдэнэ. 434 миллион хэһэг черепицэ бүтээхэ хүсэтэй черепичнэ заводууд ба цехүүдые табанжэл соо хүдэлгэжэ захалхаар хараалагдана, энэ болбол 1950 ондо дайнай урдахи хэмжээе 10 дахин үлүү гаралгые хангана.

Барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэриин урда байгаа эдэ ехэ шэнэ зорилгонуудые амжалтатай гүйсэдхэлгые хангахын тула хамагай түрүүндэ энэ ажаүйлэдбэриин мүнөө байгаа гээгдэлые усадхаха шухала байна.

Барилгын материалнуудай удхашанар бүгэдэндэ эли. Гэбэшье ажаүйлэдбэриин энэ һалбарида мүнөө хүртэр зохёто анхаралаа табидаггүй гүйсэдкомууд бии байна. Жэшээлхэдэ, Смоленскэ областиин барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэриин предприятинууд 1945 ондо кирпиисэ үйлэдбэрилгын түсэбые 50 процентһээ дутуу гүйсэдхэһэн ба капитальна барилгын түсэбые оройдоо 25 процент гүйсэдхэһэн байна; Хабаровска хизаарай гүйсэдком кирпиисын хэды

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

РСФСР-эй Верховно Соведэй VII-дохи Сесси

1946—1950 онуудта РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб

РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Д. Дегтярь гэгшын элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

дутагдалтай байбашье, кирпиисэ үйлэдбэрилгые 1945 ондо дайнай урдахи хэмжээнһээ 10 дахин багадхаһан байха юм.

РСФСР-эй барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэриин Министерство ба облисполкомууд болбол капитальна барилгын программые нютагай материалнуудаар хангахые хараалжа, барилгын материалнуудай ажаүйлэдбэрие хүтэлбэрилхэ ябадалые һайжаруулха ёһотой.

Бүд нэхэхэ ба хүнгэн ажаүйлэдбэриин талаар 1950 ондо ноһон бүд бүтээлгые 48 миллион метр хүртэр гү, али дайнай урдахи хэмжээнһээ 27 процент үлүү, лен-улһанай бүд—185 миллион метр хүртэр гү, али 11 процент, булгайр гутал—86,7 миллион паар хүртэр гү, али 40 процент, трикотажна дотор хубсаһа—50,5 миллион хэһэг хүртэр гү, али 40 процент оймһоной зүйлнүүдые—263 миллион паар хүртэр гү, али 40 процент дээшэлүүлхээр хараалагдаба.

Бүд нэхэхэ ба хүнгэн ажаүйлэдбэриин предприятинуудые һэргээн бодхоолго ба шэнээр барилгын талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой байна. Табанжэл соо хлопчатобумажна ажаүйлэдбэридэ бүд нэхэлгын 218 мянган ээрүүл, ноһон бүдэй ажаүйлэдбэридэ—15 мянган ээрүүл ба лен-улһанай ажаүйлэдбэридэ—23 мянга шахуу ээрүүл хүсэндөө оруулагдаха байна. Бүд нэхэхэ ажаүйлэдбэриин нилээд олон тоото томо томо предприятинууд һэргээн бодхоогдожо ба шэнээр баригдаха байна, эдэнэй дунда Вышневолоцко хлопчатобумажна комбинат, Калининска хлопчатобумажна комбинадай түрүүшын ээлжээн, Высоковско бүд нэхэлгэ-ээрэлгын фабрика ба бусад предприятинууд болоно.

Энээнтэй хамта табанжэл соо оймһоной фабрикануудай хүсэн 150 миллион паар оймһо ба гуталай фабрикануудай хүсэн 22 миллион паар гутал үйлэдбэрилхөөр дээшэлүүлэгдэнэ. Куйбышевта, Владимирта, Смоленскдэ, Тулада, Кыштымдэ ба Новосибирскдэ трикотажна фабриканууд; Смоленск, Воронеж, Орел, Сталинград городуудта элдэб гутал оёлгын фабриканууд; Комсомольск—на—Амуре, Улан-Удэ, Челябинск городуудта оёдолой фабриканууд хүдэлжэ захалха байна.

Бүд нэхэхэ ба хүнгэн ажаүйлэдбэриин шухалын шухала зорилго болбол эд бүдэй, оёдолой ба трикотажна зүйлнүүдэй болон гуталай ассортиментые үргэдхэхэ ба шанарыень эрид һайжаруулха ябадал болоно.

Эдеэ-хоолой, мяха-һүнэй ба загаһанай ажаүйлэдбэриин талаар 1950 ондо ургамалай тоһо ажаүйлэдрилгэ 210 мянган тонно хүртэр, малай тоһо 74 мянган тонно хүртэр, мяха 350 мянган тонно хүртэр ба загаһабарилга 1,2 миллион центнер хүртэр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаба. Эдеэ-хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилхэ энэ хэмжээ болбол дайнай урдахи хэмжээ нилээд ехээр үлүү гараха байна.

Табанжэл соо сүүдхэдээ 1.300 тонно хилээмэнэй зүйлнүүдые гаргаха хүсэтэй хилээмэнэй заводууд, сүүдхэ соо 360 тонно кондитерска зүйлнүүдые гаргаха хүсэтэй кондитерска фабриканууд, сүүдхэ соо 900 тонно тоһото үрһэ болбосоруулха хүсэтэй тоһоной заводууд, сүүдхэ соо 247 тонно мяха ба 70 тонно колбасна зүйлнүүдые болбосоруулха хүсэтэй мяханай комбинадууд хүдэлжэ захалаха; дабһа абаха предприятинуудай хүсэн нилээд үргэдхэгдэхэ байна.

Эдеэ-хоолой районно ажаүйлэдбэриин продукци гаргалга 1950 ондо дайнай урдахи хэмжээ 2,5 дахин үлүүлхэ ёһотой.

СССР-эй табанжэлэй түсэб тухай Хуулитай тааралдуулан бүхы областьнууд, хизаарнууд ба автономно республикануудай **нютагай гүрэнэй ба кооперативна ажаүйлэдбэрие** һэргээн бодхоохо ба үргэнөөр хүгжөөхэ зорилго табигдана.

РСФСР-эй нютагай ажаүйлэдбэриин Министерствын ба олзобориин кооперациин валова продукци гаргалга 1950 ондо (1926—27 онуудай үнэ сэнгээр) 13,3 миллиард түхэриг хүргэгдэжэ, дайнай урдахи үйлэдбэрилгын хэмжээе 36,4 процентээр үлүүлхэ байна.

Нютагай ажаүйлэдбэри ба олзоборилгын кооперацинууд болбол РСФСР-эй зүүн районуудта илангаяа ехээр хүгжэхэ байна. Эдэ районуудай удельнэ хэмжээн РСФСР-эй нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай продукци гаргалга дотор табанжэлэй һүүлдэ 1940 онтой жэшэхэдэ хоёр дахин ехэ болохо байна.

Нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай шухалын шухала зорилго болбол үргэн хэрэгсэлэй зүйлнүүдэй үйлэдбэрилгые али болохоор дээшэлүүлхэ ябадал мүн болоно.

Энээнэй үндэһөөр нютагай ажаүйлэдбэриин ба олзобориин кооперацинуудай талаар үргэн хэрэглэлэй эд товар гаргалга 1950 ондо (1926—27 онуудай үнэ сэнгээр) 11,2 миллиард түхэриг хүргэгдэжэ, 1940 оной хэмжээе 54,3 процентээр үлүү гараха байна.

Арад зондо хэрэглэгдэхэ металлическа һаба-һуулга, хутага ба вилкэ, бритвэ, кровать ба бусад металлическа зүйлнүүдые бүтээлгэ нилээд ехэ болохо байна. Табанжэл соо мебель гаргалга ба тэрээнэй ассортиментые үргэдхэлгэ хоёр дахин ехэ болгогдохоор хараалагдаба.

Орон дотороо гол түлэб РСФСР-эй нютагай ажаүйлэдбэри ба олзобориин кооперацинуудай үйлэдбэрилдэг үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые гаргалга тэрэшэлэн нилээд дээшэлхэ байна. Табанжэл дотор фарфоро-фаянсова һаба-һуулга гаргалга—3,4 дахин, карандаш—4,2 дахин, гуурһа—2,8 дахин, дэбтэр—3,5 дахин, рояль ба пианина—20 дахин, гармонь ба баян—4 дахин дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаба. Үргэн хэрэглэлэй эд товар гаргалгын ургалта болбол тэрээнэй шанарые эрид һайжаруулгатай хамта ябуулагдаха ёһотой. Энээнтэй хамта РСФСР-эй нютагай ажаүйлэдбэриин Министерство ба олзобориин кооперацинуудай управлени болбол һүүлэй саг хүртэр муу шанартай зүйлнүүдые, илангаяа гутал, һаба-һуулга, һам, хутага ба халбага муу шанартайгаар гаргаха ябадалтай тэмсээгүй байна.

Олзобориин кооперацинуудай талаар модоной химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ, илангаяа канифоль ба скипидар үйлэдбэрилгые хүгжөөхэ ябадал хараалагдаба.

Хүдөө ажахын хэрэглэлые хангахын тула табанжэл соо сортировконуудые бүтээлгэ—6 дахин, молотилкануудые—2,8 дахин, веялкэнүүдые—3 дахин, хажуурнуудые—2,3 дахин дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Республиканска ба нютагай ажахыда хэрэглэгдэхэ түхеэрэлгэнүүд ба зэр зэмсэгүүдые бүтээлгэ табанжэл соо нилээд дээшэлхэ байна. Металл отолдог станогуудые бүтээн гаргалга 14 дахин, модоболбосоруулдаг станогуудые—8 дахин, прессүүдые—2,2 дахин, модо хюрөөдэдэг рамануудые—2,7 дахин, металл отолдог инструментнүүд—2,4 дахин дээшэлүүлэгдэнэ.

Үе сагай түүхэдэ ороһон уран һайханай зүйлнүүдые гараар үйлэдбэрилгэ—вологодско ба елецкэ кружева, рязанска ба орловско уран оёдолой зүйлнүүд, хохломско модон дээрэ һиилэлгэ, палехска уран зуралга, дагестанска ковер, уральска шулуугаар бүтээһэн зүйлнүүд ба уран һайхан шэрэм шудхалга һэргээн бодхоогдохо ба саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

Нютагай ажаүйлэдбэриин Министерствын районно ажаүйлэдбэри болбол үргэн хэрэглэлэй эд товарые үйлэдбэрилгэ табанжэл соо дайнай урдахи хэмжээнһээ хоёр дахин дээшэлүүлхэ байна.

Нютагай соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүд болбол СССР-эй Совнарком ба ВКП(б)-гэй ЦК-гэй 1941 оной январиин 9-эй тогтоол ба правительствын тэрээнэй хойшонхи шиидхэбэринүүдэй ёһоор нютагай ажаүйлэдбэри ба олзобориин кооперацинуудые али болохоор хүгжөөхэ бүхы арга-боломжонуудые дүүрэн ашаглаха ёһотой.

РСФСР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ программые хангахын тула табанжэл соо республиканска ба нютагай ажахын талаар гансахан централизованно капиталовложениин хэмжээ 14,1 миллиард түхэригөөр гүйсэдхэхэ ушар гараад байна.

Иимэ ехэ хэмжээнэй капитальна хүдэлмэринүүдые гүйсэдхэхын тула республиканска ба нютагай барилгын эмхинүүдые бэхижүүлгэ эригдэжэ байна.

РСФСР-эй дотор байгаа гэр байра барилгын Министерствын, Главсталинградстройн республиканска ба нютагай барилгын эмхинүүд хүдөөгэй ба колхозно барилгын Главна управлениин барилгын эмхинүүд ба мүн тэрэшэлэн нютагай соведүүдэй заһабарилга-барилгын эмхинүүдтэ барилгын механизмуудаар зэбсэгжэхэ, транспортна хэрэгсэлээр хангагдаха ба хүдэлмэриин хүсэ нэмэжэ абахадань али болохоор туһалха шухала.

Энээнтэй тааралдуулан республиканска ба нютагай предприятинуудта барилгын простой механизмуудые үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ ябадал хараалагдана.

Гражданска гэр байра барилгын Министерствын системэдэ жэл бүри 300 мянган дүрбэлжэн метр гэр байрын талмайе бүтээн гаргаха гэр барилгын комбинат баригдаха ба гэр байрын барилгада хэрэглэгдэхэ модон зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ нилээд дээшэлхэ байна.

Министерствонүүд ба областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд болбол жэлэй ба квартальна түсэбүүдые дүүргэжэ ба үлүүлэн дүүргэжэ байха ябадалые хангахын тула капитальна барилгын хэрэгые хүтэлбэрилгые үндэһөөрынь һайжаруулха ёһотой.

Зарим областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд ба министерствонүүд болбол табанжэл соо капитальна хүдэлмэринүүдэй хэмжээ дээшэлүүлгые эрижэ байха зуураа, 1946 ондо табигдаһан ассигнованиие хангалтагүйгөөр ашаглажа байһыень тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоно. Гражданска гэр байра барилгын Министерствын Новгородско ба Калужска барилга-монтажна трестнүүд капитальна хүдэлмэринүүдэй түсэбые тон муу дүүргэжэ байна.

Гражданска гэр байра барилгын министерство, Новгородско ба Калужска областьнуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд болбол барилгын-монтажна трестнүүдые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэ, тэдэниие материалнууд ба хүдэлмэриин хүсөөр ханганагүй, энээнэй эсэстэ эдэ трестнүүд подрядна хүдэлмэринүүдэй түсэбые 50-һаа доошо процент гүйсэдхэжэ байна.

Табанжэлэй үйлэдбэриин ба барилгын программые бэелүүлхын шухалын шухала нүхэсэл болбол ажаүйлэдбэри ба барилга дээрэ ажалай бүтээсые **саашадань ургуулха** ябадал мүн болоно.

Ажалай бүтээсын саашанхи ургалтые хангахын тула табанжэлэй түсэб болбол түбхын түрүүндэ ой модоной, түлишын ажаүйлэдбэриин предприятинуудта, барилгын материальнуудай ажаүйлэдбэри ба барилганууд дээрэ хүндэ ажалтай процессүүдые али болохоор механизацилха, саг үргэлжын хүдэлмэришэдэй кадрнуудые бии болгохо ба бэхижүүлхэ ябадалнуудые хараална.

Ажалай бүтээсын түсэбые гүйсэдхэхын тула техническэ нормировани онсо удхашанартай байна. Республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриин хэдэн олон предприятинуудта мүнөө хүсэндөө байгаа техническэ нормонууд хуушаржа, ажалай бүтээсын ургалтада һаад боложо байна. Хуушарһан нормонуудые дахин хаража, ажалай бүтээсын талаар табанжэлэй даалгабариие амжалтатайгаар гүйсэдхэхэ ябадалые хангаха шэнэ техническэ нормонуудые үйлэдбэри дээрэ үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй.

Табанжэлэй түсэб болбол республиканска ба нютагай ажаүйлэдбэриин бүтээдэг продукциин шанарые дээшэлүүлхэтэй хамта продукциин **өөрын сэнгые доошолуулха** даалгабари тогтообо. Мүн тэрэшэлэн барилгын хүдэлмэринүүдэй үнэ сэнгые химдаруулха ябадал хараалагдаба.

Ажаүйлэдбэри ба барилгада өөрын үнэ сэнгые химдаруулха даалгабаринуудые гүйсэдхэлгэ болбол табанжэлэй барилгын программые финансироваха үг үндэһэнүүдэй нэгэн болохо тула түйлай ехэ арадай ажахын удхашанартай байна.

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ТАЛААР

Хүдөө ажахын талаар табанжэлэй түсэб болбол немецкэ эзэмдэлгэдэ ороһон районуудта газартаряалан ба малажалые һэргээн бодхоохо болон саашадань хүгжөөхэ ба табанжэлэй эсэстэ хүдөө ажалай үйлэдбэрилэлгын дайнай урда тээхи хэмжээе республика дотор юрэнхыдөө үлүүлэн гаргаха гэһэн зорилго табина.

Тарьянай валова суглуулга 1950 ондо 80,4 үлүүтэй млн. тонно, хартаабха 68,8 млн. тонно, наран сэсэг 2,3 млн. тонно, сахарна свекла 6,2 млн. тонно болохо юм.

Лен—улһанай валова суглуулга табанжэлэй эсэстэ 583 мянган тонно ба түүхэй улһан 145 мянган тонно болохо юм.

Хүдөө ажалай бүхы культурануудай тарилгын талмай табанжэлэй эсэстэ 99,4 млн. гектар хүртэр үргэдхэгдэхэ байна.

Табанжэлэй турша соо оробото, техническэ ба илангаяа тэжээлэй культурануудай тарилгын талмай нилээдгүй үргэдхэгдэхэ байна.

Олон жэлэй ногоонуудай ба тэжээлэй культурануудай тарилгын талмайн горьтой ехэ ургалта хадаа совхозууд болон колхозуудта зүб севооборотуудые һэргээн бодхоохо ба шэнээр бии болгохо ябадалые хангажа, хүгжэжэ байгаа малажалда тэжээлэй бата бэхи база байгуулжа үгэнэ.

Хүдөө ажалай культурануудай валова суглуулгые ехэ болгохын тулада, тарилгын талмайе үргэдхэхын хажуугаар, ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ тон шухала зорилго болоно. РСФСР-тэ ургасын дунда жэшээнь табанжэлэй эсэстэ: тарьянай талаар нэгэ гектарһаа 11,8 центнер, наран сэсэгэй талаар—9 центнер, хартаабхын талаар—119 центнер, лен-улһанай талаар—4,2 центнер, түүхэй улһанай талаар—4,7 центнер ба сахарна свеклатай талаар—162 центнер байхаар тогтоогдоно.

Ургасые дээшэлүүлхэ зорилго бэелүүлхын тулада колхозууд ба совхозууд болбол тарьян ажалай культурые нилээдгүйгөөр дээшэлүүлхэ ба бүхы колхозууд болон совхозуудта зүбөөр хэгдэһэн севооборотуудые бии болгохо ябадалые хангаха ёһотой.

Ургасые дээшэлүүлхэ ба хүдөө ажалай культурануудай суглуулгые ехэдхэхэ ябадал хадаа эрэгтэй эмэгтэй колхознигуудай, совхозуудай эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэдэй, нютагай соведүүдэй, хүдөө ажалай үйлэдбэрилгын бодото ажал дээрэ түрүү агрономическа эрдэм ухаае ба хүдөө ажалай түрүүшүүлэй дуршэлые нэбтэрүүлхэ научна ба туршалгын албан газарнуудай эршэмтэй хүдэлмэри эрихэ байна.

Малажалай талаар табанжэл соо мориной тоо толгойн ургалтые 46 процент, эбэртэ томо малые 33 процент, хони ямаадые 69 процент ба гахайе 3 дахин үсхэхэ гэжэ хараална.

Колхозуудта табанжэлэй эсэстэ томо эбэртэ малай тоо 14.840 мянган толгой, гахай 6.987 мянган толгой хүртэр, хони ямаа 29.060 мянган толгой хүртэр олошорхо юм.

Малай тоо толгойн олошорхотой нэгэн хамта үүлтэрыень һайжаруулха ба тэрээнэй ашаг үгэлгые дээшэлүүлхэ ябадалнууд хараалагдана.

Мориной тоо толгойе урдынь хэмжээдэ хүргэхын зорилгоор унагадые үсхэхэ ябадал ехэдхэхэ, адуу моридой үүлтэрые һайжаруулха ба тала губи районуудта адуун һүрэгүүдые олошоруулха үүргэ табигдана.

Колхоз, совхоз болон колхознигууд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай үмсын хэрэглэлдэ шубуунай ажахые саашадань үсхэхэ ябадал хараалагдана. Колхозуудта шубуудай тоо табанжэл соо 3,5 дахин олошорхо юм.

Томо томо городууд ба ажаүйлэдбэриин центрнүүдые овощь хартаабхаар ба өөрын үйлэдбэрилгэһөө гараһан һү мяхаар нилээн ехэ хэмжээгээр гүйсэд хангахын тулада тэдэ центрнүүдые тойруулан хартаабха овощиин ба малажалай базануудые саашадань бэхижүүлхэ ба хүгжүүлхэ ушартай болоно.

Колхоз ба совхозуудта, илангаяа Краснодарска хизаарта, Воронежско, Орловско ба Курска областьнуудта овощиин үрһэ тариха ажалые һэргээн бодхоохо ба үргэдхэхэ ябадал хараалагдана.

Совхоз, колхоз болон колхознигууд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай бууса шадарай газарнуудта сад, виноградник ба жэмэстэ модонуудые һэргээхэ ба үргэдхэхэ талаар ехэхэн хэмжээ-ябуулганууд хэгдэхэ ёһотой болоно. Табанжэл соо колхозуудта 100 мянган гектарһаа дээшэ газарта шэнэ садуудые, 20 мянган гектарһаа дээшэ газарта виноградникгуудые ба 42 мянган гектарһаа дээшэ газарта жэмэстэ модонуудые һуулгаха ябадал үйлдэгдэхэ юм. Үрэ жэмэсэй питомнигууд үргэдхэгдэхэ байна.

Мүн совхоз, колхозуудта ба тэрэшэлэн колхознигууд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай мэдэлэй зүгын ажалые үргэнөөр хүгжүүлхэ ябадал хараалагдана.

Манай республика дотор хуурай ба намагтай газарнуудые уһалха ба хатааха хэрэгые һэргээхэ болон үргэдхэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Тракторнууд болон хүдөө ажалай машинануудые бүтээхэ хэрэгэй үргэдэжэ байһан үндэһэн дээрэ хүдөө ажалай үйлэдбэрилгые оньһожоруулха хэрэг нилээдгүй ехэ болохо юм.

Тосхонууд, колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудые электрификацилха ябадал угаа түргэн темпээр хүгжэхэ ушартай. Табанжэл соо 17 мянган үлүүтэй хүдөө электростанцинууд байгуулагдаха байна.

Манай республикын хэдэ хэдэн областьнуудта хүдөө ажахые электрификацилха талаар ехэхэн хүдэлмэринүүд мүнөөнһөө абаад дэлгэржэ байна. Жэшээнь, Свердловско областьдо имагтал 194? он соо мянгаад үлүүтэй колхозууд гэхэ гү, али тус областиин бүхы колхозуудай хахадынь шахуу электрификацировалагдаба. Энэ һайн дуршэл хадаа бүхы областьнуудта хэрэглэгдэхэ ёһотой.

РСФСР-эй хүдөө ажахые һэргээн бодхоохо ба саашань хүгжөөхэ ябадал болбол колхозуудай ниитын ажахые бүхэжүүлхэ ба машинно-тракторна станцинууд болон совхозуудые эмхидхэлэй-ажахын талаар бүхэжүүлхэ замаар түйлагдаха юм.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ-ХОЛБООНОЙ ТАЛААР

Баруун тээ Балтийска далайһаа эхилээд, зүүн тээ Номгон Далай хүртэр тэниинһэн ба Советскэ Союзай территориин 3,4-һөө дээшэ хубиие эзэлдэг манай республикада бүхы түрэлэй транспортые ба илангаяа, түмэр замай транспортые хүгжөөхэ гээшэ анхан шатын удхатай байна гээшэ.

Союзай Верховно Соведээр абтаһан табанжэлэй түсэб тухай Хуули соо түмэрзамай ба уһан далайн транспортын ашаа тээбэриие нилээдгүйгөөр ехэдхэхэ гэжэ хараалагдана.

Түмэрзамууд болон түмэрзамай станцинуудые, уһан далайн портнууд болон пристаньнуудые һэргээн бодхоохо ба шэнээр бариха талаар хэхэ хүдэлмэринүүдэй ехэхэн программа хараалагданхай.

Уһан голой транспортын талаар—уһаар ашаа тээхэ ябадалые нилээдгүй ехэдхэхын зорилгоор манай республикын хүсэтэ уһан голнуудые үлэмжэ гүйсэдөөр ашаглаха зорилго табигдана. Тиихын тулада, хамагай түрүүн, Волгын ба тэрээндэ шудхадаг гол мүрэнүүдые Сибирскэ ба хойто зүгэй уһа ехэтэ мүрэнүүдые ашаа тээжэ ашаглаха ябадалые һайжаруулха гэжэ хараалагдана. Дон, Кубань ба Свирь мүрэнүүд дээрэхи флот портнууд ба пристаньнууд һэргээн бодхоогдохо юм.

Багахануууд гол мүрэнүүдые ашаа тээлгэдэ **ашаглаха** талаар үргэн ехэ программа хараалагданхай. Ашаа тээлгэдэ ашаглагдаһан бага голнуудай бүхы утань сэрэгэй урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал табанжэл соо 12 мянган километрээр ехэ болохо байна, энэнь хадаа нютагай ажахын саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ шухала удхашанартай болоно.

Нютагай исполкомууд Тамбовско эмхизургаануудай дуршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ зэргэтэй, тэдэнэр богонихон болзор соо Цны гэжэ голые ашаа тээлгэдэ ашаглаха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байха юм.

Табанжэл соо **автомобильна транспорт** улам саашадаа хүгжэхэ ба тэрээнэй ашаа тээхэ үүргэнь нилээдгүй ехэ боложо байна. РСФСР-эй автомобильна транспортын Министерствын ашаа тээхэ ажалынь сэрэгэй урда тээхи хэмжээтэй сасуулбал табанжэлэй эсэстэ 6,3 дахин ехэ болохо байна.

Энэ табанжэл соо республиканска, нютагай ажахы болбол олон тоото ашаанай шэнэ автомобильнуудые абаха юм. Ургажа байгаа автомобильна паркые гүйсэдөөр ба ашагтай туһатайгаар хэрэглэхэ үүргэ нютагуудай соведүүдэй исполкомуудай болон Министерствонүүдэй үмэнэ байна гээшэ.

Энээнэй тулада автомобильна транспортын заһабарилгын базануудые нилээдгүй бүхэжүүлхээр хараалагдаа. 9 авторемонтно заводууд баригдажа ба шэнэдхэгдэжэ дүүрэхээ байна, авторемонтно мастерскойнууд үргэдхэгдэжэ байна.

Республиканска ба нютагай мэдэлдэхи предприятинууд дээрэ гаражай түхеэрэлгэнүүд ба зэр зэмсэгүүдые үйлэдбэрилхэ ябадал табанжэл соо хоёр дахин ехэ болоно.

Ургажа байгаа автомобильна транспорт болбол **автохаргын ажахые** һайжаруулха эрилтэ табина. Республиканска ба нютагай шанартай автомобильна хатуу дэбисхэртэй харгынууд табанжэл соо 10 мянган километр шахуу ехэ болохо юм.

Харгы бариха ябадалдаа нютагай соведүүдэй исполкомууд Ярославска ба Горьковско эмхизургаануудай һайн жэшээе даган дууряаха ёһотой.

Хэлхеэ-холбооной талаар Москва ба область, хизаар болон автономно республикануудай бүхы центрнүүдэй хоорондохи телефонно—телеграфна хэлхеэ холбооe нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри ябуулха гэжэ хараалагдана. Районно центрнүүдые, сельскэ соведүүдые, машинно-тракторна станцинуудые болон совхозуудые телефонтой болгохо ябадал гүйсэд дүүрэхэ юм.

Арадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ түсэб

Коммунистическэ парти ба советскэ правительство болбол ажалшадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ тушаа хэзээ бүхэндэ онсо ехэ анхарал оролдолго гаргадаг байгаа. Шэнэ табанжэлэй түсэб соо энэ асуудалда мүн лэ түрүү зэргын анхарал хандуулагдаһан байна. Табанжэлэй түсэб энээн тушаа тон үргэн хэмжээ-ябуулгануудые хараална, тэрэниие бэелүүлээд байбал ажалшадай амгалан тэнюун байдалай сэрэгэй урда тээхи хэмжээе гансахан лэ һэргээн бодхоохо тэды бэшэ, мүн тэрээниие нилээн үлүүлхэ арга олдохо юм. Эдэ хэмжээ-ябуулганудай тоодо ажаүйлэдбэриин ба эдеэ хоолой эд товарнуудай үйлэдбэрилгые ехээр дээшэлүүлхэ, эд товарай эрьесые нилээдгүйгөөр үргэдхэхэ ба бүхы товарнуудай үнэ сэнгые дам дам буулгаха, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай жэлэйнь дунда жэшээнэй салин хүлһые дээшэлүүлхэ ба колхознигуудай ажалта үдэртэ боро бодолой ба мүнгэн түлбэринүүдые ехэдхэхэ ябадалнууд хабаадаха байна. Нэгэн хамта ажалшадые гэр байраар ба культурна һуудалаар хангаха ябадалда гаргашанууд ехэ болохо юм. Табанжэлэй турша соо арадай олзын сэрэгэй урда тээхи хэмжээ нилээд ехээр дээшэлхэ байна.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Комсомольско ажабайдал

БИЧУРЫН КОМСОМОЛЕЦУУД ШЭНЭ ТАБАНЖЭЛЭЙ ТҮСЭБЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Мүнөө, табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө айгай бүхы ажалшадай тэмсэхэ айхада, манай залуушуул ба комсомолецуудай үмэнэ шэнэ, харюусагата зорилгонууд табигдана.

Нилээд олон комсомольско эхин организацинууд табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө залуушуулые элсүүлжэ, ртийна, советскэ, ажахын оргудта эдибхитэйгээр туһалжа йна.

Манай аймагай комсомолецуудай онхинь ажалай үндэр бүтээсын эшэ харуулжа хүдэлмэринэ. Жэлхэдэ, Круминай нэрэмжэтэ лхозно комсомольско организацэ хабарай тарилгын эхилхэнээ комсомолецуудаа колхозой дэлмэрин шиидхэхэ участогуудта табиһан байха юм. Комсомольско организацин бүхы 24 членүүдэ 12-ынь трактористнуудаар хүдэлмэрилнэ. Колхоз соонь хоёр кторна бригада бии. Тэдэ комсомолецууд толгойл, 4 комсомолецууд плугшар, 7 комсомолецууд һуняэ варна фермэдэ һаалишадаар хүдэлмэрилнэ. Эдэнэр бултадаа тогдоһон нормо ба үйлэдбэринингээ лгабаринуудые ходоло дүүргэжэ ба үлүүлэн дүүргэдэг байна.

Комсомольско эхин организацин кретарь байһан нүхэр Алексей имовые колхозой түрүүлэгшын мощник һунгажа, колхознигууд эндэ ехэхэн этигэл олгоһон.

Круминай нэрэмжэтэ колхоз ай соогоо томохон колхозуудай ын юм. Тэндэ табан полевой бригаду хүдэлмэрилдэг, тарилгынь май 2 мянган гектарһаа үлүүтэй а юм.

Үнгэрһэн жэлдэ тус колхоз гол ала һалбаринуудаараа ехэхэн хэжэ ябадаг байгаа. Тэдэ, мужэлдэ тарилгын түсэбые 110 цент дүүргэжэ, ВКП(б)-гэй айой ба аймагай гүйсэдхэхэ комийн дамжуулгын Улаан туг абан байна. Энэ хэрэгтэ комсомоле гол үүргэ эзэлэһэн байха

«Большевик» колхоздо комсомоуд Цыдыпов, Мункуева, Батагуев, Гомбоева ба бусад хабатарилгын үедэ плугшадаар хүдэлмэрилжэ зуураа, үндэр шанар үдэр бүри нормоёо дүүргэбайһан ба мүнөө пар хахалалга 0,60 гектар хахалха нормотой 1 гектар хүртэр хахална.

Комсомольско-залуушуулай тракна бригаданууд аймаг соогоо гэжэ тоологдодог. Окиноевскэ МТС-эй Феногена Развагай комсомольско-залуушуулай тракторна бригада хоёрдохи жэлээ аймаг соогоо түрүү һуури . Июнийн 12-ой мэдээгээр, рай хүдэлмэринүүдэй түсэбые бригада 170 процент дүүргэжэ, овно трактор бүхэнөөр 200 гектар элдүүрилэгдэһэн байна. Бригадаа ВЛКСМ-эй айкомой уулгын Улаан туг үгтөө. Би н МТС-эй түрүү тракторна ы мүн лэ комсомольско-залуушуулай бригада байха юм. бригадын бригадир залу Анна Ястребова болбол дүй ы ехэтэй тракторист, шадамхидхэгшэ гэжэ тоологдодог. бригадань тракторна хүрилгэдэй жэлэй түсэбые дүүргэлдээ байна.

тарилгын хойноһоо хаплу шухала үе ерээд байна. Тиим комсомолецууд буртаг үб тэмсэхэ ябадалда аймагай залуушуулай хүсые элсүүлжэ. Полевэдческо бригаданууда буртаг үбһэ түүхэ ба тара ряд хоорондын элдүүрилгэ 18 комсомольско-залуушуулай нууд эмхидхэгдэнхэй. Эдэ нуудай составта пионернууд шагшад оролсоно.

С-үүд ба колхозуудай ажахын мэридэ эдибхитэйгээр хабаахаһаа гадна, аймагай комсоуд арад зоной дунда олон-политическэ хүдэлмэри үябуулна. Аймагай бүхы 430 орнуудһаа 210-ниинь комсоуд юм. Тэдэнэр шэнэ табан түсэб тухай Хуулиие өөһэдөө ыгөөр шудалжа үргэн ниитые тэй танилсуулна.

алгын байшангуудай ба колхозуудай клубуудай дэргэдэ комсомолецууд уранһайханай самодеятельностиин 22 кружок эмхидхэ. Тэрэнэйгээ хүсөөр хабарай тарилгын үедэ колхозууд ба полевой стануудтаа дээгүүр 67 концерт ба уранһайханай самодеятельностиин вечернүүдые үнгэргэһэн байна.

Комсомольско эхин организацинууд шэнэ табанжэлэй зорилгонуудые арад зондо ойлгуулхын түлөө эли тодо агитаци эмхидхэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри үнгэргэнэ.

Дайнай һүүлдэхи табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө залуушуулые элсүүлхэ талаар комсомольско организацинуудай хүдэлмэри нилээд һайжарһан байбашье, аймагай комсомольско организацинуудай партийна организацин талаһаа ударидаха хэрэгтэ ехэхэн дутуу дунданууд бии гэхэ.

Аймаг соо мүнөө хүртэр хүдэлмэрөө һулаар табиһан комсомольско организацинуудай тоо үшөө олон бии байна.

«Новый мир», «Ленинский путь», Чкаловай нэрэмжэтэ ба бусад колхозуудта комсомольско организацинууд залуушуулые хүтэлбэрилхэеө байтагай өөһэдөө тэдэнэрһээ илгардаггүй байха юм.

Тус колхозуудай комсомольско организацинуудай суглаан үсөөн болодог, ехэнхидэ зарим комсомолецуудай буруу ябадалнууд тухай хэлсэгдэдэг. Теэд, жаяг заршамынь һайжардаггүй. Заршамые һайжаруулха гэшэ хамагай түрүүндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие һайжаруулха ябадал болоно. Нэрлэгдэһэн колхозуудай комсомольско эхин организацинуудта энэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй.

Наяын үдэрнүүдтэ ВКП(б)-гэй айкомой хүдэлмэрилэгшэд ба зарим нэгэн партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай хабаадалтагаар аймагай комсомольско активай суглаан болоһон байна. Зарим партийна эхин организацинууд комсомольско организацинуудта хүдэлмэрин түсэбые зүб зүйтэйгээр табиха ябадалда туһалдаггүй юм. Комсомольско суглаануудые бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэдэнь туһалдаггүй, комсомолецуудай үүсхэлые дэмжэдэггүй байна.

Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой партийна организацин секретарь нүхэр Рябов гэгшэ партийна организаци болбол комсомольско организацинуудые өөрынгөө хараанаа гаргажархёо гэжэ актив дээрэ мэдүүлжэ. Чкаловай нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организацин секретарь нүхэр Бухальцев болбол өөрынгөө колхозой комсомольско организацин комсомолецуудай тооё мэдэхэгүй байба.

Иимэ жэшээнүүд ганса бэшэ байһаниинь гэмэрэлтэй. Энэ хадаа зарим колхозуудай партийна организацинууд комсомольско организацинуудые хангалтагүйгөөр хүтэлбэрилнэнэй, табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ комсомолой хүдэлмэрин удхашанарые хүсэдөөр сэгнэдэггүй байһаниие гэршэлнэ. ВКП(б)-гэй айком болбол комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ анхаралаа һайнаар табижа байхые партийна эхин организацинуудай бүхы секретарьнуудта эрилтэ хэбэ.

ВКП(б)-гэй айкомой хүдэлмэрилэгшэд партийна хүдэлмэрин шухала ба таһаршагүй хуби болохо комсомольско хүдэлмэрие һайжаруулха хэрэгтэ тусхай анхаралаа табижа байха ёһотой.

Комсомолой хэрэгтэ партийна организацинуудай анхаралаа ёһотоор табиһан ушар хадаа ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XV пленумэй шиидхэбэриие нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэдэнь, шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ комсомолецуудай үүргые дээшэлүүлхэдэнь, аймагай МТС-үүдэй ба колхозуудай комсомольско организацинуудта ехэхэн туһа боложо үгэнэ..

Б. МОСКАЛЕВ, ВКП(б)-гэй Бичурын айкомой секретарь.

ВКП(б)-гэй историие шудалжа байна

Удын механай-коксевай коммунистнууд ВКП(б)-гэй историин хураангы курсые ш да жа байкружогуудта 95 коммунистнууд . Кружогуудайнь занятинууд дохүтэлбэрилдэг кружогойхи ВКП(б)-гэй историин 8-дахи бүлэгые шудалжа байна. Мүн А. Горобецын хүтэлбэрилдэг кружок 4-дэхи ба улэгшэ 2 кружогуудынь 3-дахи бүлэгые шудалжа байна.

Н. ЦЫБЕНОВ.

Түрүү коллективэй баяр

Сухын МТС-тэ дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба

—Газаа бүрхэжэ бороо орохонь ха юм даа—гэлдэн нэгэ хэдэн хүнүүд суглараад, баяртайгаар хөөрэлдэжэ байнад.

—Бидэнэрэй хэһэн ажал миил хосорхогүй, харин үндэр ургаса абтахань гэшэ—гэжэ хажуудань байһан нэгэ хүн хэлэнэ. МТС-эй дэргэдэ сугларһан хэдэн олон хүнүүд хура бороо, ургаса, трактор, комбайн, мүн найр наадан тухай хүүхюунээр хөөрэлдэн байна. Эдэнэрэй дунда үбгэд хүгшэд, залуушуул, үхибүүдшье бии. Тэдэнэр бултадаа гоё һайханаар хубсалжа ерэнхэй байба. Хэдэ-хэдэн орден ба медальнуудые зүүһэн фронтовигуудые шэртэн харахада, тэдэнэр олоной дундаһаа тусгаар шалгарнад. Мүн ажал хүдэлмэри дээрэ бэхижэжэ хүдэр шанга бэетэй хүнүүдые эндэ илгаруулхаар байба.

Ингэжээр байтар МТС-эй конторой газаа улаан бүд нэмэрэһэн, стол трибуна болон хэдэн олон һандали стулнууд жэрысэ табигдаба. Уданшьегүй машинно-тракторна станциин партийна организацин секретарь нүхэр В. Бадашкеев гэгшэ республикын МТС-үүдэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй майн дүнгүүдээр түрүү һуури эзэлһэнэй түлөө Сухын МТС-эй коллективтэ БМАССР-эй Газартаряаланай Министерствын ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзай обкомой дамжуулгын Улаан тугые барюулагдахые зорюулагдаһан суглаа нээжэ, МТС-эй директор нүхэр **Ц. Найдановта** үгэ үгэбэ.

—Манай МТС шэнээр эмхидхэгдэжэ түрүүшын жэлдэ колхозуудай полинууд дээгүүр АТЗ—НАТИ гэжэ шэнэ тракторнуудые ябуулба. Тарилгын урда тээхи элдүүрилгэ болон мүн тарилгые агротехническэ эрхим болзор соо үнгэргэхын түлөө МТС-эй коллектив бүхы хабаа гаргаа һэн. Тэрэнэй ашаар, манай МТС республикын бүхы машинно-тракторна стануудые илажа. 1946 оной июнийн 20-ой мэдээгээр манай МТС тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые 115,0 процент дүүргэһэн байха юм. Условно трактор бүхэнөөр зөөлэн хахалалга оруулан 270,4 гектар элдүүрилэгдэһэн байна.

Социалистическэ мүрысөөнэй шанга эршэ доро ажаллаһан хэдэн олон бригаданууд тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые болзорһоо урид үлүүлэн дүүргэбэ. Манай МТС-эй коллективэй тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргээд байхада, республикын правительство ба газартаряаланай Министерство амаршалгын телеграмма бидэндэ эльгээгээ һэн. Тэрэ телеграммые абаад байхадаа, манай МТС-эй коллектив бүри эршэтэйгээр ажаллажа, тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые 200 процент хүртэр дүүргэжэ, ургаса хуряалгада эрхим шанартайгаар бэлэдхэжэ, тэрэниие нэгэшье гээлтэгүйгөөр үнгэргэхэ шэнэ уялга абаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: БМАССР-эй Газартаряаланай Министр нүхэр В. И. Дубровский Сухын МТС-эй директор нүхэр Ц. Н. Найдановта дамжуулгын Улаан туг барюулжа байна.

И. Красавцевай фото.

БМАССР-эй Газартаряаланай Министр нүхэр **В. И. Дубровскийдэ** үгэ үгтэнэ.

—Дайсанаа даража, дархан солоёо нэрэлүүлһэн манай ороной ажалшад ажалай бүхы фронтнууд дээрэ толотомо амжалтануудые түйлажа, ажахыгаа һэргэн бодхоохо ба хүгжөөхын түлөө шууд тэмсэл хэжэ байна. Колхозно гарнашад ба МТС-үүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд үндэр ургаса хуряахын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоод, абаһан уялгануудаа хэрэг дээрэ бэелүүлжэ байха юм. Мүн танай МТС хабарай полевой хүдэлмэрин түрүүшын үдэрнүүдһээ хойшо эмхитэйгээр ба эбтэйгээр ажаллажа, республика соохи МТС-үүдые илан, түрүү һуури эзэлбэ. 1946 оной тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые хахад жэл соо дүүргээд байхадаа, танай машинно-тракторна станци дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түрүүшүүлэй республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшүүлхэ ба БМАССР-эй Газартаряаланай Министерство болон МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзай обкомой дамжуулгын Улаан туг абаха эрхэ олобо гээд,—нүхэр **В. И. Дубровский** МТС-эй директор нүхэр Ц. Н. Найдановта «Родина» гэжэ радиоприемник шантайгаар Улаан туг барюулна. Тиихэ зуураа, нүхэр **Дубровский** МТС-эй коллективые үшөө һайнаар хүдэлмэрилхые уряална, ургаса хуряалгада эрхимээр бэлэдхэжэ, тэрэниие саг болзор соонь гээлтэгүйгөөр үнгэргэхэ, машинно-тракторна станциингаа усадьбые культурна болбосон түхэлтэй болгохо тухай саашанхи зорилгонуудыень хэлэжэ зууран, мүрысөөндэ илажа дамжуулгын Улаан туг абаһан Сухын МТС-эй коллективые республикын правительство ба Газартаряаланай Министерствын зүгһөө амаршална.

Сухын МТС-тэ харьяатай «Ленинский путь» колхозой правлениин зүгһөө нүхэр **Шайдаров** мүрысөөндэ илажа, Улаан туг абаһан дурсагдагша МТС-ые амаршалха зуураа, хабарай тарилгын үедэ энэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэриһэн түрүү трактористка нүхэр Банзаракцаевада һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө баясхалан хүргэнэ.

Нэгэдэхи бригадын бригадир нүхэр Цыбикдоржиев МТС соохи социалистическэ мүрысөөндэ илажа ябанхай. Тиин, энэ нүхэр хабарай тарилгын, мүн пар хахалалгын үедэ ямараар хүдэлмэрилжэ түрүү зэргэдэ гараһан тухайгаа хэлэхэ зуураа, саашадаа үшөө һайнаар ажаллажа, МТС-ээрээ абаһан Улаан тугаа алдахагүйн түлөө бүхы хабаа элсүүлээл гэжэ хани нүхэдөө уряална.

МТС-эй комбайнерка нүхэр **Балданова** гэгшэ хабарай полевой хүдэлмэрин түсэбые үлүүлэн дүүргэнээрээ һанаагаа амарангүй, тарияа хуряалгын үедэ үшөө һайнаар хүдэлмэрилхээр уряалжа хэлэхэтээ хамта, БМАССР-эй Газартаряаланай Министерство ба МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзай Обкомой дамжуулгын Улаан тугые барижа ябахын түлөө бүхы хүсөөрөө тэмсэхэ ёһотойбди гэжэ машинно-тракторна станциин эрэгтэй эмэгтэй трактористнуудай, комбайнер болон бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаба.

ВКП(б)-гэй Сэлэнгын айкомой секретарь нүхэр **Михайлов** гэгшэ республикын МТС-үүдэй дунда дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илажа, Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй түрүүшүүлэй республиканска Хүндэлэлэй Доскада бэшэгдэхэ ба дамжуулгын Улаан туг абаха эрхэ олоһон сухинхидые ВКП(б)-гэй айком, аймгүйсэдкомой зүгһөө амаршалаад, саашанхи шухала зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы хабаяа зангидахыень МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдые уряална.

Тэрэшэлэн Сэлэнгын аймагай газарай таһагые даагша нүхэр **Будаев** гэгшэ харьяатай колхозуудтаа Сухын МТС-эй коллективэй нилээдгүй ехэ туһаламжа үзүүлһыень тэмдэглэнэ.

МТС-эй ахалагша агроном нүхэр Раднаев Улаан туг абаһандаа омгорхон байжа, хэдэн үгэ хэлэхэ зуураа, 1946 оной жэлэй хүдэлмэринийн түсэбые машинно-тракторна станцаараа 200 процент дүүргэхэ уялгаа заатагүй дүүргэхэ ёһотойбди гэбэ.

Удаань, «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө» медалаар МТС-эй эрэгтэй эмэгтэй тракторист, комбайнер болон бусад хүдэлмэрилэгшэд албахаагшадые шагнаба.

Тэрэнэй һүүлээр, Сухын МТС-эй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай БМАССР-эй Газартаряаланай Министерствын приказ уншагдана. Энэ приказаар машинно-тракторна станциин директор нүхэр Ц. Найданов сарбуугай час ба костюмай будөөр шагнагдаа. Тэрэшэлэн МТС-эй партийна организацин секретарь нүхэр Бадашкеев костюмай будөөр, ахалагша механик нүхэр Болотов, агроном нүхэр Раднаев гэгшэд тус бүридөө сарбуугай часаар шагнагдаһан байна.

Мүн МТС-эй түрүү трактористнууд болон хүдэлмэрилэгшэдые шагнаха тухай дирекциин приказые машинно-тракторна станциин директор нүхэр Найданов уншажа, тэдэнэртэ шан барюулна. Шан абагшадай дунда нүхэд Дылыков, Банзаракцаев, Дылыкова, Александрова, Санжиев, Цыбикдоржиев ба бусад оролсоно.

Һүүлээрынь, ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой обкомой хүдөө ажалай таһагые даагша нүхэр **Эрдынеев** үгэ абажа, МТС-эй эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэдэй Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй эхин болохо 1946 оной хабарай тарилгые амжалтатайгаар шиидхэһэн, мүн тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые хахад жэл соо үлүүлэн дүүргэһыень магтан тэмдэглэнэ. Тиихэ зуураа, нүхэр **Эрдынеев** табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдэй тон ехэ үүргэтэй байһан тухай тоггожо, саашадаа түрүү зэргэеэ алдахагүйн түлөө сухынхидэй бүри эдибхитэйгээр хүдэлхыень найдана.

Энээгээр МТС-эй коллективэй баярай суглаан дүүрэбэ. Тэрэ үедэ хура бороо ороод сэлмэһэн һонорхон үдэшэ байгаа һэн. Солото МТС-эй хүдэлмэрилэгшэд суглаанһаа обтой сэгтэйгөөр гаража, наада найраа захалбад. Тиихэдэ хонгёо дуунай аялганууд Сухэ голой эрьеэр сууряатан байба. Тэрэ үедэ бидэнэр гэр тээшээ гэдэргээ бусаа һэмди.

Иимэ найр наада хэжэ байһан түрүү МТС-эй коллектив үглөөгүүрынь өөһэд өөһэдынгөө ажалда орожо, амжалтатай хүдэлмэрөө бүри эршэтэйгээр үргэлжэлүүлээ бэзэ.

О. ГОМБОЕВА.

Сухын МТС.

СЭБЭР ПАРЫЕ ХАРУУҺАЛХА ТУХАЙ

Һайнаар элдүүрилэгдэһэн сэбэр пар болбол намарай культуранууд—шэниисэ ба хара тарияанай үндэр ургаса абалгын эгээ һайн арга мүн. Сэбэр пар болбол ургамалда зайлашагүй хэрэгтэй азодые газарай хүрьһэн соо сугларуулха ябадалда туһалдаг ба газарта шииг нойто байлгаха ба буртаг үбые усадхаха ябадалнуудые хангадаг байна. Имагтал иимэ парай участогуудһаа рекордно ургаса хуряагдадаг юм. Гэбэшье, тэрэниие ёһото һайн харуулхагүйгөөр орхёо хада газар хүрьһэтэжэ, буртаг үбһөөр хушагдадаг байна. Иимэ пара тариһан тарияанай ургаса дээшэлжэ бэшэ, харин нилээд хэмжээгээр бага болодог байна. Ушар иимэһээ сэбэр парые зүбөөр элдүүрилжэ ба тэрээнэй хойноһоо анхаралтайгаар харуулха болбол түйлай шухала гүрэнэй шанартай хэрэг мүн.

Сэбэр парые эртэ хахалхада һайн байдаг. Урда зүгтэ мартда хахалагдаһан пар болбол апрельдэ хахалһан парһаа һайн байдаг ба май һарада пар хахалалга гэшэ эрээ хожомой болзор болоно. Хара шоройто бэшэ хойто зүгтэ пар хахалхын эгээ һайн саг май һара болоно. Тиихэдээ Сибирь ба зүүн зүгтэ пар хахалалгын һүүлшын болзор июнийн түрүү хахад болоно.

1946 ондо хүдөө ажахые хүгжөөхэ түсэбэй тухай парти ба правительствын тогтоол соо буртаг үбһэнтэй тэмсэхэ ябадалда сэбэр пар шухала удхашанартай байна гэжэ заагдана. Район бүхэнэй, МТС ба колхоз бүхэнэй трактор ба мори унаагай хэрэгсэлые ба тэдэниие ондоо хэрэгтэ һамааруулхагүй ябадалай зайлашагүйе анхаралда абажа, пар хахалалга ба элдүүрилгые хангаха хэмжээ-ябуулганууд тухай тусхай түсэбтэй байха уялгатай. Гансахан лэ пар хахалалгынгаа түсэбые дүүргэхэ хадань МТС-үүдэй тракторна хүдэлмэринүүдэй түсэб дүүрээ гэжэ тоолохо байна.

Мүнөө жэлдэ олонхи МТС ба колхозууд үшөө эртын культурануудые тарилгын үедэ пар хахалгые эхилжэ шадаһан байна. Бүхы орон дотор энэ хүдэлмэри үнгэргэгшэ хэлэлсэһэн эмхитэйгээр ябуулагдажа байна. Гэбэшье зарим урда зүгэй районуудта пар хахалалга һаатажа, боломжотой һайн саг болзорые алдажа байна. Зүүн-урда зүгэй ба хара шоройто бусад районуудай МТС ба колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд болбол бороо хуратай урта хабар хадаа пар хахалалгын болзорые хойшолуулха шалтагаан бэшэ гэжэ ойлгохо ёһотой.

Үндэр шанартайгаар хахалагдаһан ба элдүүрилэгдэһэн пар хадаа намар тарилгые культурнаһаа үндэр ургаса абаха арга олгоно. Хахалуулһан зөөлэн хүрьһые дүүрэн гүнзэгүүгөөр абажа, үнэһэлиг шоройтой нимгэн хүрьһэтэй газарта хахалуулһан хүрьһэнэйнь доодо 2—3 см. хахалбал һайн гэжэ тоолоодоо болбо. Энэ талаар ялгата хэмжээ-ябуулга гэбэл, дахин хахалхадаа шэбхэ ашаха хэрэгтэй.

Союзай бороо хура хомортой урда ба зүүн-урда зүгэй районуудта болон зүүн зүгэй хуурай районуудта пар элдүүрилхэдээ хүрьһэнэй шииг нойтые хатаахагүйн тушаа анхаралаа табиха хэрэгтэй. Тиимэ газарнуудта эгээ һайн элдүүрилгэ хадаа культиваци—газарай хүрьһые урбуулангүй хүбхылхэ ябадал мүн ба энэ болбол газарые хатаадаггүй байна. Культиватор болбол олон жэлэй буртаг үбһэнэй үндэһые таһалжа, тэрэниие усадхадаг юм. Парай буртаг үбһөөр хушагдашаһан хойно бэшэ, харин тэрэнэй ургажа эхилэхтэй адли культиваци хэхэ хэрэгтэй.

Дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ урда ба зүүн—урда зүгэй колхозууд намарай тарилгын ургасые хоёр дахин үргэжэ шадаһан байха юм; тэдэнэр нэгэ гектарһаа дунда жэшээгээр 20 ба хориһоо үлүү центнер ургаса хуряадаг байһан байна. Тэдэнэр болбол ондоо агрохэмжээ-ябуулгануудһаа гадна пар хахалалгын гүнзэгые 20—24 см. хүргэһэн ба элдүүрилгын тооё олонуудхуулаар хэһэн байна. Парынь буртаг үбһэнтэй зүндаа буртаг үбһэнэй дарагдадаггүй сэбэр ба хүбхэгэр байдаг байгаа; энээнэй тула зургаа хүртэр культиваци хэдэг байһан байха юм.

Парые буртаг үбһэнһөө бараг сэбэр байлгахын тула зунай үедэ гурбанһаа доошо бэшэ элдэб хэмжээнэй гүнзэгытэйгөөр культиваци хэхэ хэрэгтэй. Хүрьһэнэй элдэб үедэ байгаа буртаг үбһэнэй үрэ үргэһэн байбашье, саашанхи культивацинуудаар усадхагдаха байна. Культиваци хадаа юрэнхыдөө 6—8 сантиметр доогуур хэгдэхэ ба хэрбээ һалаатаһан үндэһэтэй буртаг үбһэнэй байгаа хадань—8—10 сантиметр доогуур хэгдэхэ ёһотой. Тарилгын урдахи һүүлшын культиваци намарай культурын үрһэ таридаг хэмжээнэй гүнзэгыгөөр хэгдэхэ, энэ гүнзэгыдэ багахан нягтарһан үе бии болгохо хэрэгтэй. Иигэжэ үрые жэгдөөр һуулгаха ябадал хүнгэрүүлэгдэдэг ба нэгэн доро бултайха болон ургасын эршэтэй хүгжэхэ ябадалнууд хангагдадаг юм.

Гүйсэд шиигтэй хүндэ шабар хүрьһэтэй ба хара шоройто бэшэ газарта пар хахалха зайлашагүй. Тиимэ хүрьһэтэй газарта түрүү колхозууд болбол ганса бэшэ, хоёр гурба дахин хахалжа, һүүлээрынь борнойлдог байна. Дунда зэргын ба хүнгэн хүрьһэтэй газарта хоёр дахин хахалхын орондо борнойлготойгоор культиваци хэхэдэ һайн байдаг. Энэ ушарта академик В. Р. Вильямсын һанал үгэлгын ёһоор парые үе үеэрынь элдүүрилхэ; түрүүшын культивациин орондо налуу хасартай олон анзаһатай плугаар хүбхылгэхэ ябадалые үргэнөөр хэрэглээхэ ёһотой. Пар хахалһанай һүүлдэ ургаһан буртаг үбһэнэй гарахатай адли 6—8 сантиметр гүнзэгыгөөр хүбхылгэхэ хэрэгтэй. Һүүлээрынь парые хоёрдохёо удаахи буртаг үбһэнэй ургахада хоёрдохёо 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр хүбхылгэдэг юм. Шэнэ буртаг үбһэнэй гараха хирээр саашадаа культиваци хэгдэжэ байха ёһотой.

(*Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта*)

МТС-үүдэй МҮРЫСӨӨН

Тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай

БМАССР-эй Газартаряалангай Министерствын мэдээн

1946 оной июнин 20.

Эзэлһэн һууринь	МТС-үүд	Дүүргэлтэнь (процентээр)	Нэгэ условно трактораар элдүүрилһэниинь (гектараар)
1.	Сүхын	115,0	270,4
2.	Саянтын	87,4	195,9
3.	Сэлэнгын	84,6	189,1
4.	Жиримскэ	84,3	138,3
5.	Хэжэнгын	76,5	138,3
6.	Кабанскын	74,6	140,5
7.	Курбын	74,2	153,6
8.	Бургалтайн	69,6	162,5
9.	Хориин	68,8	113,0
10.	Селендумын	68,7	184,5
11.	Ехэ-Кударын	67,0	145,5
12.	Тимлюйскэ	65,0	111,2
13.	Баргажанай	63,0	84,5
14.	Хонхолойн	62,5	113,1
15.	Түнхэнэй	59,8	135,1
16.	Кыренскэ	59,8	130,7
17.	Суулгын	59,7	107,1
18.	Ториин	59,5	87,0
19.	Үшөөтэйн	59,2	111,8
20	Иволгын	58,8	126,0
21.	Итанцын	57,9	81,0
22.	Үдын	57,8	103,4
23.	Чесаның	56,9	86,3
24.	Эгэтын	56,5	86,9
25.	Бичурын	51,9	108,7
26.	Тарбагатайн	51,4	102,0
27.	Ново-Брянскэ	50,8	94,9
28.	Окино-Ключевскэ	50,6	86,6
29.	Гашейн	50,4	99,9
30.	Сагаан-усанай	50,1	101,7
31.	Бага-Куналейн	47,9	96,8
32.	Ехэ-Куналейн	47,8	97,6
33.	Хамнигадайн	46,0	106,7
34.	Закаменай	41,3	49,3
35.	Кяхтын	37,0	71,4
36.	Куйтунскэ	29,6	43,5
	Хамта:	60,2	113,1

Шэнэ барилганууд

Шэнэ Сталинска табанжэлэй турша соо Бичурын аймагта культурна ба ажахын барилгануудые байгуулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

Жэшээлэбэл, табанжэлэй эсэс болтор тэндэ автомашинын ба мориной ябаха 130 километр утатай харгы заһагдан баригдаха юм. 1946 ондо Хёлго гэжэ гол дээрэ хүүргэ баригдаха ба 1946—47 онуудай туршада тэрэ гол моторно онгосонуудай ябамаар болгогдохо ба баржануудай байха пристаньнууд тэрэнэй эрье дээгүүр баригдаха байна. Эдэ пристаньнуудынь сахарна заводой дэргэдэ, Бага-Куналей гэжэ тосхоной дэргэдэ мүн Билютада, Маргентуйда ба Окино-Ключи гэжэ голой адагта баригдаха байна.

Тэрэшэлэн, аймагай ба колхозой центрнүүд культурна ба болбосон шэнжэтэй болгогдохо. 13 колхозууд ба колхозой 10 фермэнүүд телефонтой болгогдохо, мүн бухы колхозууд, фермэнүүд ба полевой станууд радиотой болохо юм.

1948 ондо Шанага, Дабаата, Гугай, Куналей, Буй ба бусад голнууд дээгүүр хамта 9 хүүргэнүүд баригдажа дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Хүдэлмэришэдэй кадрнуудые бэлэдхэлдэ —шухала анхарал

Эрхим һайн бэлэдхэлтэй хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар манай ороной ажаүйлэдбэри, транспортые хангаха ябадал болбол шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын гол шухала условинуудай нэгэн болоно.

Нүхэр Сталинай заабарлар манай ороной ажаүйлэдбэри ба транспортдо хэрэгтэй залуу хүдэлмэришэдэй кадрнуудые эмхитэйгээр бэлэдхэдэг болохо гээшэ.

Элдэб мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэжэ гаргалгада ажалай резервнүүдэй училищанууд шиидхэхы һуури эзэлнэ.

Гол мүрэнэй транспортын № 2 ремесленнэ училища жэл бүри 125 мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ ёһотой. Эдэнэр Байкало-Сэлэнгын пароходствын хүдэлмэришэдэй зэргэдэ оро хоор хараалагдаһан юм. Ямар нэгэн мэргэжэлдэ һургахын тула залуушуулые ремесленнэ училищада абалгые зүбөөр эмхидхэхэ асуудал хурсаар табигдана.

Һурагшадые училищада абалгада иимэ ёһо тэдыгээр хандажа байһан ушарнууд хоёрдохи ба нэгэдэхишье ремесленнэ-училищануудта үзэгдэнэ.

Энэ оной июнин 14 хүртэр хоёрдохи ремесленнэ училищада 8, 1-дэхи ремесленнэ училищада 13 хүнүүдһээ мэдүүлгэ ороһон ба тэдэнэр училищада оролгын ямаршье шалгалта барингүйгөөр абтаба.

Хоёрдохи ремесленнэ училищын директор Морозов ба һуралсалай частиие даагша нүхэр Антипинский сталинска табанжэлэй түсэбые бэелүүлхэ ёһотой кадрнуудые бэлэдхэхэ тон ехэ хэрэгые мартаһан гү, али энээнэй бүхы харюусалгые мэдэрээгүй гэжэ хэлэхэдэ болоно.

Мүн училищада бурят залуушуулые олоор хабаадуулжа абаха ябадал багабэлэ хэрэг болоно. Юуб гэхэдэ, хүдэлмэришэдэй национальна кадрнуудые бэлэдхэхэ ябадал шухала хэрэг гээшэ. Үнгэрэгшэ жэлэ училищада абтаһан һурагшадай зүбхэн 6 процентнь бурядууд байһан ушар энэ асуудалай тоогдоогүй байһаниие гүйсэд баримтална.

Мүн энэ училищада (политическэ талаар директоры орлогшо нүхэр Зельбест) политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Эдээн дээрэһээ боложо энэ һуралсалай жэл соо һурагшадайнь 10 процент һургууляа орхиһон байна. Драматическэ кружогынь тон муугаар хүдэлмэрилэг. Тэрэ кружок бүхэли жэл соо гурба дахин концерт харуулһан байха юм. Тиихэдэнь түмэр замай ремесленнэ училищын драматическэ кружок жэл соогоо 17 концерт табиһан байна.

Хоёрдохи ремесленнэ училищын хүдэлмэриин муу талые харуулхатай хамта, мүн һайн талыень тэмдэглэхэ шухала болоно.

Илангаяа директор нүхэр Морозов һурагшадта ехэ абын анхарал оролдолго гаргана. Апрелиин 15-һаа майн 15 хүртэр ажалай резервнүүдэй амаралтын гэртэ 28 һурагшад амараа. Тэрэшэлэн июлиин 17-до һурагшад Козулик, Кочунас, Бочурин гэгшэд һурагшадай Слентуйскэ санаторидо эльгээгдэбэ.

Мүн һургуулиин һуралсалай ба үйлэдбэриин түсэб муу бэшээр дүүргэгдэнэ.

Гадна һурагшадай һайнаар һураха бүхы материальна услови байгуулагданхай. Тэдэнэр зохистой һайнаар ба сэбэрээр түхеэрэгдэһэн хамтын байратай, дэрэ дэбисхэрээр гүйсэд хангагдаһан ба наволочка, простынь гэхэ мэтэнь долоон хоног бүридэ һэлгэгдэжэ байдаг. Эдеэ хоолонь һайн.

В. ХОМХОЛОВ.

Пароходствынхидай шэнэ уялганууд

Сталинска табанжэлэй агууехэ түсэбэй ёһоор Советскэ Союзай гол мүрэнэй пароходствынхид болбол ашаа зөөлгын талаар угаа ехэ хүдэлмэри хэхэ байна. Табанжэлэй эсэстэ ашаа зөөлгын эрьесые дайнай урда тээхиһээ 38 процент ехэдхэхэ болоно.

Тиимэһээ энэ даалгабаряа гансахан дүүргэхэ бэшэ, харин үлүүлэн дүүргэхын түлөө пароходствынхид шууд зоригжонхой. Байгал Сэлэнгын гол мүрэнэй пароходствын хүдэлмэришэд болбол дүрбэдэхи сталинска табанжэлэй түрүүшын жэл болохо 1946 оной навигациие жэшээтэ һайнаар үнгэргэхын түлөө гол мүрэнэй флодой Министерствын Доодо Волгын пароходствын, Москва-Волга каналай пароходствын, Хойто портын ба Херсонско судна-бүтээлгын Коминтернын нэрэмжэтэ заводой коллективүүдэй хандалгые дэмжэн абажа, Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон байна.

Мүрысөөндэ оролсоһон Байгал-Сэлэнгын пароходствынхид ехэхэн уялгануудые абабад. Тэдэнэр Октябрьска Социалистическэ революциин XXIX жэлэй ойн һайндэр хүртэр навигациин үедэ ашаа зөөхэ түсэбые тонноор ба тонно-километрээр гүйсэдхэхэ, ажалай бүтээсые ехэдхэхэ ябадалые түйлаха, лунинско-киселевско методээр хүдэлмэрилжэ, 1946—47 онуудай үбэлэй судна заһабарилгын хүдэлмэриие навигациин үедэ судануудай командануудай хүсөөр дүүргэхэ гэхэ мэтэ олон уялгануудые абабад.

Абаһан уялгаяа дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон түрүү коллективүүд түсэбөө гүйсэдхэжэ байна. „Бурят-Монгол" пароход (капитан Минеев, механик Лохов) июнин түрүүшын хоёр арбан хоногой даалгабариие 104,2 процент дүүргэбэ. Энэ пароходой коллектив рейсынгээ түсэбые хододоо дүүргэдэг байна. Тэрээнһээ гадна түлишэ ба түрхихэ тоһо ехээр алмана.

Мүн Байгалай судно-заһабарилгын мастерской июнин 10-да хахад жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ. Баһа БСУРП-ын хэлхеэ-холбоонойхид мүрысөөндэ илахын түлөө амжалтатайгаар хүдэлмэрилжэ байна.

Мүнөө Байгал-Сэлэнгын пароходствын предприятинуудай бүхы коллективүүд ажалай үндэр бүтээсые түйлажа, абаһан уялгануудаа бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө социалистическэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна.

Н. Цыбенов.

МИНИИ ТҮСЭБ

„Сагаан Нуур" гэһэн романайгаа нэгэдэхи номыень 1947 оной март һарада дүүргэхээр хараалаанхайб. Минии бэшэһэн энэ романай түрүүшын ном Бурят-Монгол республикын 25 жэлэй ойдо зорюулагдаха байна. Энэ ном соо хэлэгдэһэн хамагые эндэ

тобшооршье хэлэхын аргагүй байна. Роман соо 4 онсо номууд багтан ороно. 1-дэхи хоёр номууд соо 1900 онһоо 1920 он хүртэрхи Бурят-Монголой байдал харуулагдана. Хоёрдохи ба гурбадахи номууд соо колхозно байгуулалта болон Эсэгэ ороноо хамгаалалгын агууехэ дайнай үеын байдал харуулагдаха байна.

Роман бэшэхэ гээшэ хүшэр хүндэ хэрэг юм. Гансахан хүнэй ябадал тухайда гү, нэгэ айлай байдалые удаан саг соо харуулаад дүүрэхэ бэшэ, Сагаан Нуур гэжэ нютагай айлнууд соо 40 гаран жэлэй турша соо болоһон хамаг гол ехэ событинуудые бултыень зураглан харуулха хэрэгтэй болоно.

Минии бэшэжэ байһан романай гол геройнууд 10 гаран хүн болоно. Тэдэнэй дунда Монхой гэжэ анханда үншэн байһан хүнэй ба тэдэнэй басаган Дулма хоёрой байдал дэлгэрэнгыгээр харгадана. Дулма эхэнэрэй ба тэрэнэй эсэгын бэрхэтэй хатуу замые үнэншэмэ һайнаар ба сэдьхэл хүдэлгэмэ уран хүсэтэйгөөр харуулха зорилго урдаа табяаб. Арад зоной ядаралта хүндэ тэрэ үеын байдалые, тэдэнэрэй оюун ухаанай үүлэгүй сэхэ сэлмэгые ба эрмэлзэлгэ хүсэлыень дүүрэнээр харуулжа шадаха гээшэ айхабтар харюусалгатай ба хүндэтэй хэрэг болоно.

Түрүүшын ном соо урданай бүхы ёһо заншал, түрэ хурим, хурал, найр, обоо мунхан харуулагдана. Би тэрээн тухай Сэлэнгын, Иволгын, Хэжэнгын болон Заиграйн үбгэдөөр хөөрэлдэжэ бэшэжэ абаһан байнаб. Мүн тэрэшэлэн мүнөө республикын архивта болон музейдэ байһан материалнууд, тэрэ үеын газетэнүүд минии ажалда туһална. Олониитын ба арад зоной тэрэ үеын байдалые хүсэд дүүрэн мэдэхэгүй һаа, роман шэнги харюусалгата томо зохёол бэшэхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг болохо юм. Тиимэһээ энэ эхилһэн ажалаа һайнаар дүүргэхын түлөө айхабтар оролдосотой хүдэлхэ уялгатайб.

Мүн арадай дундаһаа гараһан талантата хүнүүдэй тухай хүгжэмтэ комеди колхозой байдалһаа бэшэжэ бүри һаядаа дүүргэхэ байнаб.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

МЕДАЛЬНУУДЫЕ БАРЮУЛБА

Һаяхан Сэлэнгын аймагай Тамчын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоздо медаль барюулган болобо. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө аймагай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Халтанов хамта 115 колхозникуудта „Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө" гэһэн медальнуудые барюулжа, тэдэнэрые халуунаар амаршалха зуураа, ажал дээрэ үшөө ехэ амжалтануудые түйлахые хүсэбэ. Колхозникуудай үмэнэһөө ахалагша хонишон нүхэр Цоктоев, малажалай талаар колхозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Дугаров ба ахалагша үнеэшэн нүхэр Мохошкуева гэгшэд мүн лэ харюу үгэ хэлэхэ зуураа, парти ба правительстводаа халуун баярые хүргэжэ, энээнһээ хойшо саг үргэлжэ амжалта түйлаха ба шэнэ табанжэлэй түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө тэмсэжэ ба тэмсэхэшье байһан тухайгаа мэдүүлбэд.

И. ОЧИРОВ.

* * *

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Иванов СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй даалгабаряар „1941—45 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хэһэн шэн габьяата ажалай түлөө" гэһэн медальнуудые Улан-Удын архиин заводой хүдэлмэришэдтэ һаяхан барюулба.

Хамта 25 хүн медаль абаба. Тэдэнэй тоодо Буков, Бессонова, Власова, Васильева ба бусад парти ба правительствын дээдэ шагналда хүртэбэд.

Медаль абагшадай зүгһөө 1941 онһоо хойшо таһалгаряагүй тус заводто хүдэлмэрилжэ байһан нүхэр Бударевич үгэ хэлэжэ, парти, правительство ба нүхэр Сталиндa баярые хүргөөд, энэ жэлэйнгээ даалгабари уридшалан дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ оролсон тэмсэхэбди гэжэ заводой коллективэй үмэнэһөө мэдүүлбэ.

Модо урадхуулгын түрүү бригаданууд

Курбын модо урадхуулгын партиин Дылыг Содномовой бригада Хориин аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой модо урадхуулалгынхидай дунда түрүү зэргэдэ ябана. Тус бригада үдэр бүхэнэйнгөө даалгабариие 180—200 процентһээ доошо бэшэ дүүргэнэ. Мүн Хориин аймагай Ашангын сомоной „Сталинай зам" гэжэ колхозой колхозник Цырендоржиевай хүтэлбэрилдэг бригада үдэр бүхэнэй нормые 170 процентһээ доошо бэшэ дүүргэжэ, түрүүшүүлэй зэргэдэ ябана. Ой модоной ба модо урадхуулгын союзай обкомой концертнэ бригада Курбын модо урадхуулгын партида ошожо, тэндэхи коллективтэ уран һайханай концерт харуулжа ехэ һонирхуулба.

Н. КОРЯГИНА

Жэлэй түсэбые дүүргэбэ

Алдарта стахановецууд Иван Анохин, Михаил Мухтарулин ба бусадай шадабариие халан абаад, стахановска темпээр ажалладаг гүрэнэй заводой токарь Ушков, түмэршэ дархан Бакулов ба шлифовщик Юронов гэгшэд 5 һарын туршада хоёр жэлэй даалгабариие амжалтатайгаар дүүргэһэн байна. Мүн тус заводой үшөө 36 стахановецууд үйлэдбэриингөө нэгэ жэлэй программые дүүргэжэ, шэнэ табанжэлэй түрүүшүүл гэжэ тоологдохые эрхые олобо.

БОРИСОВ.

Үүлтэртэ тахяануудай ба туулайн фермэ

Заиграйн аймагай „Улаан эрхирэг" гэжэ колхоздо үүлтэртэ тахяануудай фермэ эмхидхэгдэбэ. Энэ фермэ хадаа „леггари" гэжэ үүлтэртэ тахяа үсхэбэрилхэ юм. Мүнөө тэндэ 1000 дальбараанууд бии. 1947 оной эхиндэ тахяануудайнь тоо толгой 2000 болгогдохоор хараалагдана.

Мүн энэ колхоздо үүлтэртэ туулайнуудай фермэ эмхидхэгдэбэ. Фермые байгуулхын тула 70 толгой туулай абтаһан байна.

Аймагай центр ногооруулагдаба

Хориин аймагай центрын ажалшад ба албахаагшад центрынгээ үйлсэнүүдые ногооруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэбэ. Тэдэнэр 900 элдэб янзын модонуудые үйлсэнүүдтээ һуулгаад, мүн тэрэ һуулгаһан мододоо үргэлжэ уһалжа байхын түлөө хоёр километр утатай канава татаһан байна.

СЭБЭР ПАРЫЕ ХАРУУҺАЛХА ТУХАЙ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта.)

Газарай һуухын тула һүүлшын дахин хахалалгые намарай культура тарихаһаа 15—20 хоног урид хэхэдэ һайн байдаг. Һуугаагүй газарта тарихада ургамалай үндэһэниинь таһарха ба баглайха үень газар дээрэ гарашадаг ябадалда хүргэжэ, намарай тарилгын үхэхэ шалтагаан болодог юм.

Парые харууһалхадаа борооной һүүлээр тэрээнэй хүрьһэтэдэг ябадалые анхаралдаа абаха хэрэгтэй. Энээниие борнойлжо, хэрбээ буртаг үбһөөр хушагдажа эхилээ хадань—культиваци хэжэ, дары түргэн усадхаха хэрэгтэй. Пар борнойлго хадаа түйлай ехэ удхашанартай. Пар хүрьһэтэжэ, тэрээнэй дээдэ үень нягтархадаа газарай шэмые түргэн дэгдүүлжэ, газар соо азот сугларуулдаг бактериин байдалда ехэ таагүй услови бии болгодог юм. Тиимэ дээрэһээ парай хүрьһэтэхэ ябадалые түргэн усадхаха бүри тэрээнэй хорото ябуулгын саг болзор улам охордохо байна. Энээнһээ гадна, намар хахалагдаһан хара парай шииг нойтые хатаахагүйн зорилгоор хабарай эртэ сагта борнойлхо хэрэгтэй.

Пар элдүүрилхэдээ ямар арга ба ямар зэмсэг хэрэглэхэ тухай һайн бодожо үзэхэ тон шухала байна. Энэ хэрэгые нэгэн янзаар ябуулбал һаад тодхор болоно. Жэшээлхэдэ, урда зүгэй хуурай районуудта парай шиигые хатаахагүйн тула тэрээнние дахижа хахалдаггүй. Гэбэшье, хэрбээ газарай буртаг үбһөөр хушагдаад ба ехээр нягтараад байгаа хадань, мүн эндэшье дахин хахалха шухала. Тиин, дахин хахалалга хадаа шииг нойтоной багаар уурал болохо үедэ ба шиигэй гаралгые хуушан түхэлдэнь оруулжа шадахаар шииг нойтотой агаарта хэгдэхэ ёһотой. Хара шоройто газарта удаан саг соо гандуу байгаа хадань, пар дахин хахалалга культиваци хэхэ мэтээр һолигдодог юм. Буртаг үбһөөр газарай ехээр хушагдаад байгаа һаань, парай элдүүрилгые олошоруулха ёһотой. Мүн элдүүриин арга'маягые зарим тэды өөршэлхэдэ болохо. Нэгэ жэлэй буртаг үбһөөр хушагдаа хадань олон дахин культиваци хэхэдэ болоно. Овсюгаар гү, али һалаатаһан үндэһэтэй буртаг үбһөөр парай хушагдаа һаань, шииг нойтотой районуудта налуу хасартай лущильнигуудаар хэдэ дахин улам улам гүнзэгы болгон хүбхылгэхэ хэрэгтэй. Хуурай районуудта культиваторай орондо налуу хасарынь абаһан лущильнигуудаар олон дахин элдүүрилхэдэ таарасатай байдаг; энээгээр олон жэлэй буртаг үбһые даража болоно. Овсюгтай тэмсэхэдээ хабарай эртын хахалалгын урда лущени—хүбхырүүлгэ хэжэ, һүүлээрынь пар хахалгадаа тэрээнэй гарасые усадхаха хэрэгтэй.

Хэрбээ зарим МТС ба колхозууд парые һайн саг болзор соонь хахалжа шадаагүй болобошье һаа, газарай шииг нойтые бариха ябадалда анхаралаа табиха ёһотой. Хабарай эртын хахалалгын урда дисктэй зэмсэгээр, культиватораар гү, али хүндэ борнойгоор ба мүн налуу хасарынь абаһан олон анзаһатай плугаар 5 сантиметр гүнзэгы лущени—хүбхырүүлгэ хэжэ, энэ зорилгые түйлаха хэрэгтэй. Хүбхырүүлгэ болбол газарай хүрьһэнэй шииг нойтые баридаг ба эдеэшүүлхэ бодосые сугларуулха арга нүхэсэлые һайжаруулдаг юм. Һүүлээрынь ургаһан буртаг үбһэн саашанхи хахалалгаар усадхагдадаг байна.

Энэ жэлэй пар бэлэдхэлэй шанарһаа намарай тарилгын, тиихэдэ зүүн районуудта—яровой культурын 1947 оной ургаса дулдыдаха байна. Энээнһээ гадна, энэ болбол табанжэлэй гурбадахи жэлдэ парай талаар хоёрдохи һуури эзэлхэ культурануудай ургасада нүлөөлхэ байна. Ушар иимэһээ пар хахалалгын хүдэлмэридэ үндэр эмхидхэл ба тэрээниие жэшээтэ һайнаар харууһалгые хангахын тула бүхы хүсэ шадалаа гаргаха хэрэгтэй.

Д. СЛОБОДЧИКОВ.

СССР-эй Газартаряалангай Министерствын агротехникын управлениин ороохото культурануудай секторэй начальник.

6 ЧАС СОО ТАБАН НОРМО

Паровоз-бүтээлгын заводой котельнэ цехын котельщик нүхэр М. Г. Дернова гэгшэ июнин 7-до № 9039 паровозой колосниково решеткэнүүдые суглуулан хүдэлмэрилжэ, 6 час соо даалгабаряа 530 процент дүүргэбэ.

Хүдэлмэреэ уридшалан бэелүүлхэ ябадал хаһа соонь ба зүбөөр үйлэдбэрилгэдэ бэлэдхэл болоно. Нүхэр Дернова болбол хүдэлмэриин бэшэ саг соо хүдэлмэридэ бэлэдхэлые хэһэн байна.

«Локомотив».

Колхозойнгоо клуб сэбэрлэбэ

Яруунын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой комсомолецууд нүхэр Минеевагай хүтэлбэри доро өөһэдынгөө хүсөөр колхозойнгоо клуб сагаадажа ба сэбэрлэжэ, культурна шэнжэтэй болгобо.

Тэдэнэр энэ хүдэлмэри эршэтэйгээр үнгэргэхэһээ гадна клубаа тойруулан 20 гаран модо һуулгаһан байха юм. Мүн энэ коллектив колхозникуудай 11 гэрнүүдэй полисаднигуудта модо һуулгаһан байна.

Үйлэдбэриие механизациин...

Улан-Удын мелькомбинат сортовой сагаан гурил татадаг болохоо. Тиихэтэйгээ хамта комбинат хадаа татагдаха орооһые хүнэй хүсөөр бэшэ, машинын аргаар тээржэ оруулха ба гаргаха болобо. Энэ гээрээ ашаатай вагонуудай удаан байлгые усадхаха ба хүдэлмэриие 80 процент хүнгэлхэ болоно. Мүн энэ жэлдэ комбинат болбол бүтээн гаргаһан продукциингаа өөрын үнэ 5 процент хямдаруулха байна.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Июнин 17-ой үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ, июнин 17.(ТАСС). Мүнөөдэр Трибуналай үглөөнэй заседани дээрэ сүүдлүүлэгшэ Папенһаа тэрээние үмөөрэгшэ адвокат Кубушек гэгшэ асуулта абажа үргэлжэлүүлбэ.

Түрүүлэгшэ болбол сүүдлүү... шын тон унжагай үгэ хэлэ... олон дахин таһалдуулжа, хар... сэхэ хабаатай асуудалнуудаар... заарлахые үмөөрэгшэһөө ар... Адвокат Кубушек өөрынгөө ас... далнуудаар гансахан зорилго... лахые һанана гэбэл—тэрэнээр... рэгдэгшэ болбол Германиин до... дын политикые бэелүүлхэ зү... гитлеровскэ заговорые бэелү... ябадалда туһалалсаагүй гэжэ... лон баримталхаа һанана. Ал... тухай ба Германиин католич... хэдэлээн тухай асуудал түшэ... пенай хэлэһэн үргэн тайлб... нүүдые сонсохоёо һанаашал... Сэгне гамнахын тулада ... лэ документнүүдые номеру... нарлажа зэргэтэй гэжэ тү... шэ үмөөрэгшэдэ заажа үгэ... бэшье, адвокат Кубушек ... тэрэнэй бодомжын ёһоор ... болбол һүмые Гитлер, Борм... бусадай хашалтаһаа хамга... юм гэжэ харуулһан янзатай... хэдэн документнүүдые сонсо...

Сүүдлүүлэгшэ Папенһаа ас... та абалга Трибуналай үдэшэ... седани хүртэр хойшолуула...

Июнин 17-ой үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ, июнин 17.(ТАСС). Трибуналай июнин 17-ой үдэш... заседани дээрэ адвокат Кубу... болбол үмөөрүүлэгшэ Папен... асуулта абалгые түгэсгэ...

Сүүдлүүлэгшэ болбол өөрын... үгэхынгөө хэрэгтэй ... заргаанай эрхэгүй һэн ба... леровскэ толгойлогшодто ... сэдэг һэн ба гэжэ Трибу... этигүүлхэ элдэбээр оролдо...

Сүүдлүүлэгшэ Папенһаа ... дань асуулта абалга июнин 18-... үглөөнэй заседани хүртэр ... лүүлагдаба.

Харюусалгата редакторай орл... Д. Д. ЛУБСАН...

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Үнэн), ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редак тора—23, АТС—1-80; зам. редактора—23; ответ секретаря—3-23; отделоз: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства—3-23 (2 зв); культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (2 зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00647. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР Тираж ...